

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 17

София, петък, 6 декемврий

1929 г.

20. заседание.

Четвъртък, 5 декемврий 1929 година.

(Открито от председателя А. Ц. Цанков в 14 ч. 35 м.)

Председателът: Обявявам заседанието за открито.

Присъствуват нужното число народни представители, за да се счита заседанието за законно.

(От заседанието отсъствуват следните г. г. народни представители: Агушев Емин, Алиев Хафуз Садък, Андреев Никола, Андреев Ставри, Апостолов Драгомир, Аретов Никола, Барбанакон Рангел, Бечев Милко, Божков Борис, Наков, Бояджиев Стефан, Бурмов Никола, Василев Григор, Владов Никола, Гавалогов Йордан, х. Галибов Хюсейн, Георгиев Страшимир, Дерлипански Димитър, Димитров Стефан, Думанов д-р Никола, Евтимов Борис, Ерменков Трифон, Желъзов д-р Димо, Иванов Димитър II, Иванов Савчо, Икономов Димитър, Каранджулов Иван, Каранешев Димитър, Кожаклиев Колю, Колев Иван, Кулишев Георги, Кузманов Анани, Манасиев Добри Давид, Манов Христо, Манолов Калоян, Маринов Христо, Мечкарски Тончо, Минов Петър, Момчилов Милан, Муравиев Константин, Начев Радко, Нешков Георги, Ноев Кирил, Павлов Борис, Панайотов Георги Петров, Панев Малин, Петев Вичо, Петков Петко, Петров Аврам, Стоянов, Пиронков Александър, Пъчев Георги, Рашков Христо, Славов Кирил, Стайнов Петко, Станишев д-р Константин, Стефанов Стефан, Стоянов Христо, Стоянов Любомир, Толев Борис, Топалов Недълко, Цанев Александър, Цвѣтков Цвѣтко, Чакръкчийски Стойне, Юров Георги и Янев Сотир)

Съобщавам на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следните народни представители:

На г. д-р Владимир Бурилков — 1 ден;
 На г. Димитър Стефанов — 2 дена;
 На г. Добри Димитров — 2 дена;
 На г. Александър Ненов — 3 дни;
 На г. Иван Казанджиев — 1 ден;
 На г. Стойчо Георгиев — 1 ден;
 На г. Георги Т. Данаилов — 12 дни;
 На г. Цвѣтко Цвѣтков — 1 ден;
 На г. Иван Христо — 5 дни;
 На г. Никола Търканов — 3 дни;
 На г. Борис Павлов — 2 дена;
 На г. Никола Аретов — 2 дена;
 На г. Илия Бояджийски — 2 дена;
 На г. Трифон Ерменков — 2 дена;
 На г. Малин Панев — 1 ден;
 На г. Борис Едов — 1 ден;
 На г. Кънчо Кънчев — 1 ден;
 На г. Димитър Бъров — 1 ден;
 На г. Кръстю Марков — 1 ден;
 На г. Милу Милев — 1 ден;
 На г. Сотир Янев — 1 ден;
 На г. Никола Стамболиев — 1 ден;
 На г. Страшимир Георгиев — 1 ден;
 На г. Вълчо Даскалов Вълчов — 1 ден;
 На г. Добри Димитров — 4 дни;
 На г. Георги Пъчев — 2 дена и
 На г. Калоян Манолов — 3 дни.

Съобщавам на Събранието, че е постъпило питане от варненския народен представител г. Никола Стамболиев към г. министра на войната — относно периодичното използване в форма на ангария труда на пограничното население от варненските села, а също и на добитка му, за превоз на продукти и припаси за нуждите на пограничните власти.

Това питане ще бъде изпратено на г. министра на войната, за да отговори.

Пристъпваме към първата точка от дневния ред — трето четене законопроекта за допълнение закона за разрешаване на Леденишката селска община, Търновска околия, да сключи заем.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Д. Мангъров (д. сг): (Прочита законопроекта изцяло, без изменение)

Председателът: Които приемат на трето четене законопроекта за допълнение закона за разрешаване на Леденишката селска община, Търновска околия, да сключи заем, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 5)

За попълване делегацията за поднасяне на Негово Величество Царя отговора на тронното слово предлагам следните народни представители по окръзи: Бургаски — Димитър П. Николов; Варненски — Иван Бомбоз; Видински — Славчо Дръновски; Врачански — Цвѣтко Цвѣтков; Кюстендилски — Иван Лъкарски; Мъстанлийски — Никола Аретов, Пашмаклийски — Стефан Тасев; Петрички — Йордан п. Д. Мирчев, Пловдивски — Васил Александров; Плевненски — Илия Бояджийски; Русенски — Димитър Икономов; Софийски — Цено Табаков; Старо-Загорски — Иван х. Николов; Търновски — Янаки С. Моллов; Хасковски — проф. Георги Т. Данаилов; Шуменски — Петър Стоянов.

Моля, които приемат този списък на допълнителните членове на делегацията за поднасяне на Негово Величество отговора на тронното слово, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме към третата точка от дневния ред — второ четене законопроекта за изменение на чл. 18 от закона за земеделските опитни и контролни институти.

Моля г. докладчика да докладва законопроекта.

Докладчик Г. Павлов (д. сг): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за изменение чл. 18 от закона за земеделските опитни и контролни институти“.

Председателът: Има думата г. министърът на земледелието и държавните имоти.

* За текста на законопроекта, приет на първо четене, вж. прил. Т. I, № 6.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Въпросът, който е подложен на разискване, ще го обсъдим — дълбоко съм убеден — съ надлежно внимание и ще го преценим тъй, както заслужава. Вие ще ми позволите, обаче, да ви помоля да се съгласите, щото облагането на експортирания тютюн да не бъде така, както се спрѣхме въ парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието, а именно басмитъ да се облагатъ съ 1-50 л., респ. баши-баши съ 1 л. килограмътъ, а да стане следната промѣна: вмѣсто 1-50 л. на басмитъ, да се събира само по 1-20 л. на килограмъ — съ едно понижение отъ 30 ст. — и, второ, облогътъ да не засѣга реколтитъ отъ 1925 до 1928 г. включително.

Съображението за последното измѣнение е следното. Въ промежутка, откогато се разглежда законопроектът, и до този моментъ, се оказа, че една доста голѣма частъ отъ реколтата на 1928 г. е закупена отъ чужденци и, за да нѣмаме главоболие и разпръвки, азъ се съгласихъ, щото реколтата отъ 1928 г. да бъде освободена отъ това облагане. Последното да започне отъ реколтитъ на 1929 г. и тъй нататѣкъ.

Н. Пждаревъ (д. ср): Тогава за въ бждеше само чужденци ще изнасятъ тютюни отъ България.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не е въпросътъ за чужденци, г. Пждаревъ. Съ задна дата облогъ не може да става.

Н. Пждаревъ (д. ср): Това е безспорно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, това е то — то е ясно като бѣлъ денъ.

Н. Пждаревъ (д. ср): Трѣбваше да се каже, защото има закупени тютюни, а не защото чужденци сѣ ги закупили.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не защото сѣ закупени, а защото сѣ продадени. Това е то. Вие не можете да облагате съ задна дата. Законопроектътъ е правенъ още миналата пролѣтъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представител г. Ради Василевъ.

Р. Василевъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ще мотивирамъ едно мое предложение — законопроектътъ да се препрати въ комисията по Министерството на земледѣлието за общо разглеждане съ комисията по Министерството на финанситъ по съображения, които сега ще изложа предъ васъ.

У насъ е забравена една повеля на единъ основенъ законъ, който като конституцията е задължителенъ и за министри, и за народни представители, а именно на закона за бюджета, отчетността и предприятията, въ който законъ е казано, че всѣкакви законопроекти, които съдържатъ въ себе си нови облагания или нови разходи, свързани съ бюджета, трѣбва да се разглеждатъ обезателно съвмѣстно съ комисията по Министерството на финанситъ и бюджетарната комисия, или най-малко съ комисията по Министерството на финанситъ. Целта на това постановление на закона за бюджета, отчетността и предприятията, безспорно, е да се държи въ течение Министерството на финанситъ, което разполага съ срѣдствата на държавата, да знае то дали въ даденъ моментъ може да бъде натоваренъ фискътъ съ повече разходи или пъкъ дали е въ състояние българскиятъ данѣкоплатецъ, при обложитъ, който той плаща въ даденъ моментъ, да понесе още и други такси.

Та затова азъ ще искамъ почитаемото народно представителство да се произнесе предварително по изискването на тоя текстъ отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, на чл. 42, ако се не лѣжа, и да реши тоя законопроектъ да го разгледаме въ съвмѣстно заседание на двѣтъ комисии — комисията по Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти и комисията по Министерството на финанситъ.

Може би, на пръвъ погледъ, този въпросъ ще се види нѣкому дребенъ. Ще кажете: „Какво значение има, ако се поставятъ на тютюни, които струватъ стотина лева или 50—60 л. килограмътъ, още единъ левъ мито? Това нѣма да има голѣмо значение, нито ще окаже известно влияние върху износа или пъкъ върху конкурентноспособността на нашитъ тютюни на чуждитъ пазари.“ На пръвъ погледъ е така. Обаче, г. г. народни представители, ще трѣбва да се разбере, че продуктътъ на нашето земе-

дѣлско стопанство, особено въ днешния моментъ, затѣватъ почти половината, ако не и по-голѣмата частъ, или най-малко 1/3 отъ нашия износъ и, следователно, тия продукти въ по-голѣмата си частъ, какъвто е тютюнътъ, крепятъ нашата валута. Всѣкакво спѣване на нашето земледѣлско производство, което косвено ще дойде отъ подбиването на неговитъ цени, при една криза въ това производство по отношение на пазаритъ, какъвто имаме тая година, е вредно. Сега г. министърътъ добре направи тая бележка. Той предварително заяви, че предлага да се корегира законопроектътъ — да се намали облогътъ върху тютюнитъ. Както бѣше предвидено по-рано въ законопроекта, тоя облогъ да засегне реколтата отъ 1928 г., това щѣше да се отрази много зле върху износа на тютюна. Съ направената сега отъ г. министра корекция на законопроекта не ще бжде засегната отъ тоя облогъ реколтата на тютюна отъ 1928 г. Но все пакъ, понеже тоя облогъ ще засегне единъ продуктъ на нашето селско стопанство, не бива да смѣтаме, че въпросътъ е много лекъ, понеже се засѣга всѣки килограмъ тютюнъ съ по 1 л. и нѣколко стотинки или съ 1 л. Въпросътъ е принципиаленъ. И азъ винаги, когато съмъ се качвалъ на тая трибуна, съмъ поддържалъ, че ние трѣбва да се стремимъ съ всички сили, когато ще поощряваме нашето производство, когато ще го повдигаме, непремѣнно да улесняваме износа му, даже трѣбва да го поощряваме. Всѣкакви такси, всѣкакви берии и косвени налози върху продуктитъ на нашето земледѣлско производство, каквито сѣ тия върху тютюна за износъ, ще го спѣватъ; тѣ не могатъ да не го спѣватъ, макаръ и да бждатъ въ малѣкъ размѣръ.

Г. г. народни представители! Ако разгнѣте дневниците на Народното събрание отъ 1926 г., когато се приемахме законътъ за облагане тютюна на листа, вие ще видите колко много се е говорило и въ комисии, и въ пленума, че трѣбва този продуктъ на нашето земледѣлско стопанство, най-ценниятъ, който замѣси въ нашия износъ зърненитъ храни, да бжде пазенъ, да бжде поощряванъ; че никакви такси, които се налагаха дотогава върху този продуктъ въ полза на общинитъ и окръжията, не бива да тежатъ върху износнитъ мита, защото тия такси, тия косвени налози спѣватъ неговия износъ. И ако си спомняте, съ този законъ тогава се премахнаха всичкитъ тия износни такси и многото други износни мита, като разнитъ девизни такси, статистическо право, берии и пр., които, макаръ и въ малѣкъ размѣръ, обременяваха още повече износа на тоя артикулъ. Тогава правихме смѣтки и се установи, че най-лошитъ качества тютюнъ ще бждатъ обложени отъ 3 до 4 л. на килограмъ, а тѣ се продаваха при износа по 10—15 л. килограмътъ. Говориха тогава всички наши видни финансисти и казаха, че върху този продуктъ не бива да се налагатъ тежести отъ днесъ нататѣкъ. Имаше оправдание този продуктъ да носи известни тежести презъ 1922 и 1923 г., даже и презъ 1924 г., когато се пласираше на чуждия пазаръ на много високи цени и нѣмаше още конкуренти въ лицето на гърцитъ; тогава, казвамъ, можеше да се оправдаятъ известни такси, известни облагания, каквито се приеха навремето. Но следъ като настѣпи криза въ тютюневото производство, следъ като тютюневиятъ пазаръ въ Европа биде наводненъ съ чужди доброкачествени тютюни и можаха да се пласиратъ на него само тия наши тютюни, които сѣ отъ добро качество, поради което износътъ на нашитъ тютюни отъ 50—60 милиона килограма спадна на 10 милиона килограма, както това бѣше миналата година, очевидно, за нови облагания, за нови такси не може и дума да става. Азъ цѣня много опитното дѣло и опитнитъ институти, създадени съ закона отъ 1924 г. Но, г. г. народни представители, ценейки тия институти, тѣхната грамадна полза, особено за насъ, българитъ, като институти за пропагандиране на доброто обработване на почвата, като разсадници на знания всрѣдъ земледѣлското население, азъ считамъ, че не може тѣхното издържане да засегне продуктътъ на земледѣлското стопанство и да спѣне развитието на производството.

Казвалъ съмъ и другъ пѣтъ, и сега ще спомена, че покрай мѣрките, които се взематъ за повдигане на производството — при което ще се пласиратъ повече продукти, напр., зърнени продукти, и ще може да се справятъ тия, които изнасятъ по-голѣми количества, съ низкитъ цени, които тая година сѣ извѣредо спаднали на международнитъ пазари — казвамъ, паралелно съ тия мѣрки за повдигане на производството, трѣбва да се взематъ мѣрки и за гарантиране износа на продуктитъ, а една отъ тия мѣрки е освобождаването на тия продуктитъ отъ всѣкакви тежести. Свободата на търговията, г. г. народни представители, особено при туй положение на износа, за държави, които сѣ останали на-

за да, за държави като България, е абсолютно необходима, ако искаме нашият производител да може да отиде на европейските пазари, дето се изпращат по-евтини храни, защото сж добивани въ много по-голямо количество, отколкото у нас, и по тоя начин сж по-конкурентноспособни, отколкото тия, които се произвеждат у нас. Поради това именно се налага у нас освобождаване на земеделските продукти от каквито и да било тежести: износни такси или фондови такси, каквито настоящият законопроект предвижда.

Г. г. народни представители! Този принципиален въпрос е твърде важен и, аз казах, ако нѣкаже можем да допустнем известно изключение, ще го допустнем, но само тогава, когато, блазени от високитѣ цени, от добрия пазаръ, можем временно да прибѣгнем към известни тежести, към известни облози.

Така ли е, обаче, въ случая, г. г. народни представители? Азъ зная, че вие всички сте посветени, какво тая година има една голѣма криза въ тютюневия пазаръ поради това, че има голѣми щокове, голѣми количества въ нашитѣ съседни, и нашитѣ тютюни отъ миналогодишната реколта още не сж продадени — съ изключение на малки количества — още не се закупуват и не се знае на какви цени ще се закупятъ. И ако предвидимъ въ този законопроектъ нови такси, нови облагания, макаръ за тѣхъ необходимото опитно дѣло у насъ, моето мнение е, че непременно ще се повреди на целитѣ, които се преследватъ съ този законъ. Азъ знамъ, че сж много недостатѣчни сръдствата за опитното дѣло, знамъ, че трѣбватъ голѣми сръдства за потикването му напредъ, знамъ голѣмата полза отъ него, но, г. г. народни представители, по никой начинъ това опитно дѣло, като се иматъ предъ видъ целитѣ, за които то е създадено, не бива да лѣга въ тежестъ само на единъ продуктъ, какъвто е тютюнътъ, който за сега ние най-много разчитаме и още много години ще разчитаме. Може една частъ отъ разходите за опитното дѣло, както е казано въ закона отъ 1924 г., да бждатъ предвидени въ бюджета, а друга частъ — можемъ да се върнемъ пакъ къмъ постановлението въ закона за Земледѣлската банка и въ закона за земеделскитѣ опитни и контролни институти — да вземемъ отъ доходитѣ, които даваше порано фондътъ за тѣхъ нареченитѣ елеватори и силиози, за който фондъ, знаете, имаше предвидени 200 милиона лева, лихвитѣ отъ които запълваха нуждитѣ на опитното дѣло. Вѣрно е, че преди две години съ закона за Земледѣлската банка ние лишихме опитното дѣло отъ тия приходи; вѣрно е, че ние присъединихме този фондъ къмъ капитала на Земледѣлската банка, но азъ смѣтамъ, че нищо не прѣчи — понеже тѣзи суми, тѣзи сръдства днесъ не сж фондъ, а капиталъ на Земледѣлската банка — една частъ отъ нейната печалба да отиде въ фонда „Опитно дѣло“. Ние можемъ да направимъ това, защото на времето, когато се прие това положение, смѣташе се, да се постигнатъ други цели, които не се постигнаха и, може би, въ скоро време нѣма да бждатъ постигнати. Ние имаме възможность, макаръ временно, да използваме тѣзи сръдства на банката и да се получи нѣщо отъ тамъ. Може да се получи нѣщо и отъ други източници, но не бива да посѣгаме на единъ продуктъ, какъвто е тютюнътъ, и, при днешната конюнктура на пазара, да спѣваме неговото производство и износъ съ нови облози.

По тѣзи съображения — безъ да се мотивирамъ повече — азъ смѣтамъ, че ще бжда добре разбранъ и че г. министърътъ нѣма да има нищо противъ да се върне отново въпросътъ въ комисията по Министерството на земеделѣнието и да се разгледа заедно съ комисията по Министерството на финанситѣ, като потърсимъ други източници, които може да се намѣрятъ, а не да се облага тютюнътъ, за който трѣбва много да се скѣпимъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. ст): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато се разглеждаше законопроектътъ на първо четене, азъ имяхъ честта да привлѣка вниманието на народното представителство върху оная опасность, на която се излага износътъ на тютюнитѣ съ създаването на единъ новъ данѣкъ, съ който се облага всѣки килограмъ изнесенъ тютюнъ. Съ поправкитѣ, които г. министърътъ сега прави на законопроекта, издѣлътъ отъ комисията, се вижда, че даже въ самата комисия този въпросъ е миналъ нѣкакъ си, може би, съ внимание, но не съ добро проучване на даннитѣ, въз основа на които може да се приеме този законопроектъ.

Г. г. народни представители! Съ премахването на тази опасность за закупенитѣ тютюни вече става едно подобрене на законопроекта, но все пакъ азъ считамъ, че тѣй, както се процедира съ този законопроектъ, ние вървимъ въ много погрѣшенъ пътъ. Ако наистина Министерството на земеделѣнието има нужда отъ опитни полета — по този въпросъ нѣма две мнения въ Камарата, всички признаватъ, че е нужно създаването на опитни полета, между друго, и за тютюневата култура — въпросътъ за сръдствата, съ които ще се финансиратъ тѣзи опитни полета, е единъ въпросъ съвсемъ огдѣленъ и той не може да бжде разрешаванъ по начина, по който се разрешава сега. Права е забележката, която се прави отъ г. Ради Василевъ: въпросътъ за създаване на опитни полета е, наистина, въпросъ отъ компетентността на комисията по Министерството на земеделѣнието и тамъ той може да бжде обсъденъ и решенъ съ компетентностъ, но когато дойде въпросъ за създаване на износни мита, когато се засѣга вече нашата износна търговия, безспорно е, че мнението на комисията, която е наговарена отъ Парламента да внимава и контролира всички законодателни мѣроприятия, които ще иматъ отзвукъ, които ще иматъ известни последици върху търговията изобщо, не може да не бжде взето. Това е една формалность, ще кажете: народни представители сж въ едната и въ другата комисии. Предполага се, обаче, че членоветѣ на комисията по известно министерство се специализиратъ по въпроситѣ, които минаватъ презъ комисията, следователно има едно по-обстойно проучване на фактичката обстановка, върху която трѣбва да се базира създаването на единъ законодателно постановление отъ Народното събрание.

Г. г. народни представители! Въ времена, когато всички сж загрижени за нашия износъ и за она дефицитеренъ търговски балансъ, който създава тревоги въ всички сръди на нашето общество, не може въ Народното събрание да минава единъ законопроектъ, съ който се поставя една прѣчка, една преграда на износа на единъ отъ важнитѣ артикули на нашата износна търговия.

Г. г. народни представители! Ние не разчитаме на износа на житата: вие виждате, че почваме да внасяме жита. Ние не знаемъ въ бждеще какво ще бжде положението, не знаемъ дали тѣзи мѣрки, които се взематъ за въвеждане разни нумера жита, нѣма да засилятъ производството и да имаме достатѣчно за износъ, но сега-засега тютюнътъ остава най-важниятъ артикулъ на нашия износъ. А когато нашиятъ износъ е толкова много ограниченъ, не може така лесно да създаваме една прѣчка на износната търговия. Никой не може да отрече, че всѣко създадено увеличение на износнитѣ мита е една преграда, която износниятъ артикулъ ще трѣбва да прѣскочи. Може би тая година, като се проучатъ добре условията, при които е поставена тютюневата търговия, да има основание да се създаде такъвъ законъ, обаче азъ поддържамъ въ едно отъ минималитѣ заседания на Камарата, когато минаваше на първо четене законопроектътъ, че условията, при които е поставена сега нашата тютюнева търговия, сж такива, че всѣко облагане на тютюна за износъ ще има едно катастрофално послѣствие върху нашата тютюнева търговия.

Г. г. народни представители! Не е отъ малко значение Народното събрание да има малко повече грижи къмъ нашитѣ експортѣри на тютюни. Засегнемъ ли тѣхъ, създадемъ ли тежко положение за тѣхъ, бждете увѣрени, това ще се почувствува много скоро и отъ производителя. Ние имаме всичкия интересъ експортътъ да се върши отъ българи закупвачи, ние имаме всичкия интересъ да могатъ тѣ да устояватъ на голѣмата конкуренция, която вънъ ги очаква. Ако ние постигваме по такъвъ начинъ, като създаваме едно износно мито, което, безспорно, ще се отрази зле върху тѣхната търговия, азъ смѣтамъ, че ние не правимъ добро дѣло за нашето земеделско производство, защото земеделското производство може да ни даде какъвто щемъ хубави сортѣве тютюни, но ако ние сме разстроили нашата тютюнева търговия, и хубавото качество нѣма да ни помогне. Заздравимъ ли износната търговия, осигуримъ ли износа на тютюна, тогава ние можемъ да бждемъ по-свободни, съ по-развѣрзани ръце да се грижимъ за създаване на опитни полета, които да засилятъ конкурентноспособността на нашитѣ тютюни въ странство.

По тия съображения, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че приеждането на това постановление въ чл. 18 отъ закона за земеделскитѣ опитни и контролни институти, съ което се опредѣля да се събира отъ тютюнитѣ, които ще се изнасятъ, по 150 л. и по 1 л. на килограмъ, споредъ качеството на тютюна, ще има пакостни послѣдци за нашия износъ, не само за днешния моментъ, но

въобще за условията, при които е поставена нашата тютюнева търговия.

Ако е така, г. г. народни представители, азъ съмтамъ, че ако се приеме предложението на г. Ради Василевъ, законопроектътъ да бѣде проученъ въ комисията по Министерството на финанситъ, за да може тя въ съгласие съ министра на финанситъ да установи този новъ налогъ, не само ще бѣде спазена една формалностъ, но ще бѣдатъ и по-добре запазени интереситъ на тютюнопроизводителитъ.

Председателътъ: Има думата г. министъръ-председателътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Бързамъ да взема думата, защото имамъ работа, която ме подканя да излѣза. Въпросътъ, който се разглежда, ме предизвиква да кажа и азъ 2—3 думи.

Законопроектътъ е приетъ на първо четене — значи опитнитъ полета сѫ признати за една необходимостъ. По това две мнения нѣма. А за да се поддържатъ тѣ, трѣбватъ срѣдства. Този въпросъ бѣ разискванъ въ Министерския съветъ въ присѣдствителството на г. министра на финанситъ. Поради времената, които ние преживяваме, смѣтна се, че тѣзи срѣдства могатъ да се намѣрятъ като се обложи тютюнътъ, който се изнася, съ 1 л. на килограмъ. Това е известно на г. министра на финанситъ. Въ комисията, обаче, е станало разпредѣлението въ облагането така: „басма“ тютюнъ да се облага съ 1-50 л. на килограмъ и тютюнъ „баши-бали“ — съ 1 л. на килограмъ. Обаче видѣ се, че при това разпредѣление не се държи смѣтка за известни тютюни типъ „басма“, които сѫ съ цени по-низки отъ тютюнитъ „баши-бали“, споредъ мѣстата, и за да се намали това различие, г. министърътъ на земледѣлнето заяви преди малко, че налогътъ отъ 1-50 л. се намалява на 1-20 л.

Сега, по въпроса за тази износна такса. Вѣрно е, че когато бѣше голѣмата криза на тютюнитъ — криза за производителя, не криза за закупчика, азъ ще ви разясня какъ е въпросътъ — и когато поради голѣмата инфлация у насъ и поради голѣмата неуредица въ приходитъ на общинитъ, която, за жалостъ, още продължава — защото не всичко е улегнало още — бѣше се завело едно районно облагане на тютюнитъ по общини, по окръзи и т. н., тогазъ, споредъ моего разбиране, не толкова поради височината на такситъ, колкото отъ нередовността да съществуватъ такива едни такси като постоянненъ приходъ на общини и окръзи, толкова повече, че не можеше да се знае, кога се взематъ отъ производителя тѣзи такси, кога отиватъ на мѣстото, дето се произвежда тютюнътъ, отъ тамъ, дето се преработва тютюнътъ, какво се взема, какво отива за тия мѣста и т. н., тия такси се премахнаха. Но тия такси нѣматъ абсолютно нищо общо съ днешната такса. Тази такса е универсална. Касае се до приходъ, който ще се изразходва не за нѣкой опредѣленъ районъ, не за нѣкое опредѣлено мѣсто, а за всички мѣста, безъ да се преплитатъ въпроситъ, коя община има право да взема, която произвежда тютюнъ ли, която преработва ли, какъ да се взема и т. н. Това, което е сега, е много опредѣлено и неговото значение трѣбва да бѣде съпоставено съ първия въпросъ, на който ви обърнахъ внимание — имаме ли нужда отъ опитни полета и отде да намѣримъ срѣдства.

Сега досежно прѣчката, която би се направила на конкурентноспособността на нашитъ тютюни. Не е вѣрно, че нашитъ тютюни сега иматъ низки цени. Това е абсолютно невѣрно. Нашитъ тютюни сега иматъ добри цени. Това никой не може да оспори. (Възражения отъ лѣвицата) (Къмъ К. п. Цвѣтковъ) Вие сте отъ Кърджалийска околия, ако се не лъжа. Какво искате да кажете?

К. п. Цвѣтковъ (д): Повече отъ половината отъ миналата реколта не е закупена.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ние сме сега въ началото на м. декемврий.

К. п. Цвѣтковъ (д): Тютюнитъ седятъ у производителитъ, никой не идва да ги закупува.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казвате, че тютюнитъ седятъ у производителитъ. Защо седятъ у производителитъ и дали ще останатъ у тѣхъ? Защото миналата година се дадоха едни цѣни, които, ако ви е познатъ въпросътъ за тютюневата търговия, ще знаете, че бѣха едни много задоволителни цѣни.

К. п. Цвѣтковъ (д): Земледѣлската банка ги даде за смѣтка на „Асенова крепостъ“ — по 200—300 л. килограмътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ какво говоря, а той какво приказва! Какво общо има тукъ Земледѣлската банка съ „Асенова крепостъ“! Въпросътъ, който се третира, е общъ за цѣла България.

К. п. Цвѣтковъ (д): Искамъ да Ви кажа, че това е причината, която предизвика едни ненормални цѣни, които имаха за послѣствие това спѣване на търговията.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Високитъ цѣни ли?

К. п. Цвѣтковъ (д): Да, която Земледѣлската банка създаде изкуствено, като закупи малки количества и спрѣ.

Министъръ Д. Христовъ: Азъ ще ви кажа по-после какъ стои тази работа. Не е имало по-доброкачествена реколта отъ реколтата 1928 г. — тази бѣше причината.

Л. Кацковъ (д): Съ този законъ се иска да се създадатъ бюра за чиновници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какви бюра?

Л. Кацковъ (д): За опитни полета.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ ви казахъ: ако народното представителство е противъ опитнитъ полета, въпросътъ се изчерпва самъ по себе си. Но азъ отбелязахъ, че освенъ г. Кацковъ, който се занимава съ адвокатлъкъ въ Кърджали — извинете ме — тукъ не чухме нито единъ да бѣде противъ опитнитъ полета въ България. И другитъ господа не могатъ да бѣдатъ противъ, защото въпросътъ е много голѣмъ и не е отъ днесъ. И азъ съмъ билъ министъръ на земледѣлнето и зная неговото значение.

Тѣй че ценитъ на тютюна не сѫ низки. Дано даде Богъ ние да можемъ да запазимъ тѣзи цѣни.

Позволете ми да не навлизамъ въ сравнение между ценитъ на тютюна отъ миналото и сега. Разликата между тѣхъ е грамадна. Естествено е, че за това много допринесе извънредно доброта по качество реколта отъ 1928 г. и дано да не си повредимъ отъ голѣма лакомия.

Но, има една щастлива перспектива. Известни качества правятъ нашия тютюнъ нуженъ. Такъвъ е тѣй наречениятъ неутраленъ тютюнъ. Той се получава отъ комбинаването на всички видове тютюни и, като така, нуженъ е. Но на всичко има мѣрка, и въ неговата цена трѣбва да има една мѣрка. При тѣзи цѣни, които съществуватъ за нашето производство, за нашата търговия на тютюнъ, по принципъ не може да става дума за нѣкаква опасностъ отъ туй, че ще се обложатъ съ 1 л. или 1-20 л. всѣки изнесенъ килограмъ тютюнъ.

Може да се говори само по въпроса доколко би била справедлива тази такса, ако засегне миналогодишни реколти. Понеже законопроектътъ се е тѣкмѣлъ много порано, когато се засѣгаше и реколтата отъ 1928 г., а сега реколтата отъ 1928 г. е ликвидирана, къмъ нея нѣма какво да се повръщаме, голѣма частъ отъ тази реколта е изнесена, значи ще има несправедливости, ако обложатъ засега и нея, затуй г. министърътъ на земледѣлнето се помирява сега съ положението, што реколтата отъ 1928 г. да не се облага, а да се облагатъ реколтитъ отъ 1929 г. нататкъ.

По-нататкъ иде въпросътъ за разпредѣлението на сумитъ, които ще се получаватъ отъ тоя облогъ. Къмъ законопроекта има единъ списъкъ, който е разглежданъ въ Министерския съветъ. Досежно разходитъ за нашитъ опитни полета. Азъ бихъ молилъ г. министра на земледѣлнето да се съгласи да се предвиди въ текста на закона, че тоя списъкъ съставя недѣлима частъ отъ самия законъ.

Обаждатъ се: Казано е.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ списъка е казано, но въ текста на закона не е казано; трѣбва да се каже въ самия текстъ на закона.

Г. г. народни представители! Има да ви обърна вниманието още на следното обстоятелство. Безспорно, нѣкои ще искатъ да кажатъ — както се и каза — защо само тютюнътъ да понася тази тежоба за нашитъ опитни полета? Г. г. народни представители! Въ обществитъ соли-

дарността е един принцип, който всички ние възприемаме. Във случая на другите отрасли от нашето земледѣлско стопанство ще се направи една помощъ съ онова, което ще се получи отъ тютюна. Можемъ ли ние сега да облагаме житото или други нѣкои зърнени храни? Не можемъ да ги облагаме, толкозъ повече, че ако обложимъ тютюна, споредъ менъ, нѣма никакъвъ страхъ отъ нѣкаква спънка на нашата търговия.

Но даде се идеята: защо Земледѣлската банка да не набави тия срѣдства? Г. г. народни представители! Бѣше време, когато Земледѣлската банка даваше 25% отъ своите печалби за такива разходи. И ако питате г. министра на земледѣлието, той може веднага да се откаже отъ всѣкакви такси върху тютюна, разбира се, ако вие му разрешите да вземе отъ срѣдствата на банката. И ние обсъждахме тѣзи въпроси, но предъ видъ факта, че Земледѣлската банка има единъ капиталъ съ намалена стойностъ — преди войнитѣ той достигаше 90 милиона златни лева, а сега е едва 500 милиона книжни лева, което ще рече, че е подъ 20 милиона златни, толкова сме далечъ — ние смѣтахме, че ще бѣде погрѣшно, ако сега ние вземемъ да спѣваме увеличението капитала на Земледѣлската банка. Това увеличение капитала на Земледѣлската банка е нужно не само за използване на самия капиталъ, а и като една гаранция за по-нататъшните операции на Земледѣлската банка, досежно даването възможностъ на нашата страна да се снабди съ нужните инвентари и въ това отношение да се засили онова, въ което всички казватъ, че е единственото ни спасение — производството. Тѣй че едвали сега може да се смѣта, че днесъ е удобно да предпочетемъ едно намаление въ увеличението на капитала на Земледѣлската банка, за да не наложимъ таксата отъ 1 л. за изнесенъ килограмъ тютюнъ „баши бали“ и 1.20 л. за изнесенъ килограмъ тютюнъ „басма“. Какво е това 1 л. и 1.20 л.? Ако бихъ могълъ да преценя въ срѣдни цифри ценитѣ на тия две категории тютюни, азъ бихъ казалъ, че срѣдно за надъ 100 л. се взема 1.20 л., а за надъ 60 л. се взема 1 л.! Това не е голѣма тежина. Така стои този въпросъ.

Ето защо мене ми се струва, че въпросътъ е много ясенъ и оняи, които смѣтатъ, че опитнитѣ полета сѣ нужни и полезни, трѣбва да се съгласятъ да дадатъ и нужните срѣдства за тѣхъ. Въ тоя моментъ по-подходящъ начинъ, за да можемъ да се доберемъ до тия срѣдства, азъ поне не виждамъ. Като всѣки данѣкъ, като всѣка такса, разбира се, това е една тежоба, но една тежоба, която ще легне на едно мѣсто, където нѣма да тежи. Толкозъ повече, че специално за тази година тѣзи, които произвеждатъ тютюни, иматъ две голѣми облекчения. Първото е, че данѣкътъ за общия доходъ тѣхъ не ги засѣга.

Д. Зографски (з. в): Всички земледѣлци производители на тютюнъ плащатъ допълнителенъ данѣкъ върху общия доходъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Зографски! Моля Ви се. Всички земледѣлци производители на тютюнъ не плащатъ.

Д. Зографски (з. в): Плащатъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Плащатъ за търговиятъ, която вършатъ, а не за производството си. Вие сте отъ Дупнишката околия, мисля.

Д. Зографски (з. в): Да.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако вземемъ Вашето мѣрило за данѣка върху общия доходъ на производителитѣ на тютюнъ, вие май мѣчно ще се върнете въ Дупнишката околия!

Д. Зографски (з. в): Защо?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не знамъ защо. Идете тамъ да разправяте това, и тѣ ще Ви кажатъ защо. Тѣй че това е първото извънредно голѣмо облекчение за тѣхъ.

Другото облекчение е следното. Ценитѣ на житнитѣ храни спаднаха, а тютюнопроизводителитѣ си купуватъ житни храни съ онова, което добиватъ отъ продажбата на тютюнитѣ.

Трето. Онуи, което отегчаваше живота въ мѣстноститѣ, въ които се произвеждатъ главно тютюни, бѣха мѣстнитѣ желѣзнопѣтни съобщения. Слава Богу, тия съобщения се подобряватъ и не ще бѣде далечъ денятъ, когато тѣ ще

направятъ възможно, щото цената на прехраната тамъ да се намали най-малко съ 25%.

Предъ видъ на всички тия съображения, пресмѣтна се, че една такава такса е поносима и умѣтна.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Куртевъ.

И. Куртевъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ сподѣлямъ разбирането на г. Ради Василевъ и г. Пѣдаревъ досежно внасянето на законопроекта за разглеж. не съвмѣстно отъ комисията по Министерството на земледѣлието и тая по Министерството на финанситѣ, понеже това облагане, което се предвижда съ измѣненіето на чл. 18 отъ закона за земледѣлскитѣ опитни и контролни институти, е въ противоречіе съ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Това — отъ формална страна.

Отъ фактическа страна. Първо, трѣбва да се благодаримъ на г. министра на земледѣлието, че се е вслушалъ въ молбата на тютюноотгивитѣ и тютюнопроизводителитѣ и е махналъ облагането на реколтата 1928 г. Отъ реколтата 1929 г. сѣ станали доста покупко-продажби на тютюни, при които не се е имало предъ видъ това облагане.

Това облагане отъ 1.20 л., макаръ и не тѣй чувствително, както каза г. министъръ-председателътъ, ще бѣде използвано отъ агентитѣ на разнитѣ фирми, за да бѣде подбита и безъ туй доста низката цена на тютюнитѣ отъ тазгодишната реколта, която, сравнително другитѣ реколти, е доста слаба качествено. Споредъ мене, това облагане ще бѣде чувствително, защото не се касае за едно облагане отъ 5—6—10 милиона лева, а за едно облагане не по-малко отъ 40 милиона лева. Споредъ сведенията на Министерството на земледѣлието, тазгодишната реколта е 35—40 милиона килограма, по 1 л. на кг., това прави 40 милиона лева.

Споредъ мене, трѣбва да се престане съ облагането на нашитѣ износни артикули. Въ населението е създадено убеждението, че държавата посѣга на всѣко засилено производство у насъ. Така е съ яйцата, които се облагатъ съ 12.000 л. за всѣки изнесенъ вагонъ яйца; така е съ вината, които сѣщо така сѣ тежко обложени. Поради това нашитѣ стоки вънъ сѣ неконкурентноспособни.

Знаете какъвъ крахъ донесе облагането на тютюнитѣ презъ 1922, 1923 и 1924 год. Тогава фалираха маса търговци, емигрираха много чужди фирми И днесъ още има непродадени тютюни отъ тия години, които тютюни тогава можеха да бждатъ продани на висока цена.

Отъ името на парламентарната група, която представлявамъ, заявявамъ, че ние нѣма да гласуваме за този законопроектъ.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитър Зографски.

Д. Зографски (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Наложил ми се да взема за втори пътъ думата по този въпросъ — за намиране срѣдства за повдигане на нашитѣ опитни и контролни институти — заради това, защото въ комисията той не се разреши така, както трѣбваше да бѣде разрешенъ. Тукъ чуваме преждеговорившитѣ да казватъ, какво положението на тютюнопроизводителитѣ, изобщо на тютюневата търговия, е тежко. Това е вѣрно; то се каза и при първото четене на законопроекта. И въпрѣки това, ние виждаме какъ съ една настойчивостъ се иска да се вземе този налогъ по 1—1.20 л. на килограмъ тютюнъ; а, споредъ доклада на комисията, по 1.20 л. на килограмъ за баши-бали и 1.50 л. за басма.

Бѣше време, когато тютюневата търговия и производство можеха да понасятъ всевъзможни облози, но това бѣха онѣзи блажени следъ войната времена, когато Гърция и Турция бѣха извадени отъ стопанския строй, когато България единствена пласираше ориенталски тютюни, когато тютюневото производство въ България бѣше стигнало до 60 милиона килограма, когато външниятъ пазаръ не бѣше така прецизенъ по отношение качеството на тютюна, когато разликата между лева и дѣсна страна — изразено по технически — можеше да бѣде и 4 качества, когато всички тютюневи фирми си позволяваха лукса да даватъ даже бакшиши и гратификационни заплати на своитѣ чиновници, когато тютюно-производителътъ благоденствуваше.

В. Кознички (нац. л): Главната причина, въ всѣки случай, бѣше войната между Гърция и Турция.

Д. Зографски (з. в): Тогава се плащаха на килограмъ тютюнъ: 0.50 л. на общината, 1 л. на окръга и 1 л. на държавата, но не тежеше. Всички бѣха готови да дадатъ дори нѣщо повече, защото действително тютюнопроизводителитѣ по онова време, почти до 1923 г., блаженствуваха.

Но то не бѣ за дълго време. Сключи се неочаквано мирът между Гърция и Турция, тѣзи държави възстановиха стопанствата си, на нова смѣтка се явиха на пазара въ 1924 г. и дойде катастрофата за нашия тютюн. Тогава въ нашата страна имаше голѣми количества, но малочислен по качество, тютюни. Тогава именно пазарът се затегна, поради липсата на износъ, отъ една страна, и поради прецъпчивостта на купувачитѣ, които искаха доброкачествена стока — отъ друга. И затова трѣбваше да се направи единъ завой въ манипулацията. Голѣма частъ отъ пазаритѣ за нашитѣ тютюни бѣха изгубени поради конкуренцията на гърци и турци. Въ това време, когато водѣхме граждански войни, ние изпуснахме пазаритѣ за нашитѣ тютюни. Това е положението — нѣма защо да си затваряме очитѣ. Та казвамъ: дойдоха други години, когато тютюневото производство трѣбваше да се организира и пригоди споредъ изискванията на пазара. И затова всички ония мѣста, които произвеждаха допоземелен тютюн, се отказаха да сѣятъ — както е случаятъ съ Северна България, където има още непродадени тютюни отъ 1924 год. Останаха да се занимаватъ съ производството на тютюн само типичнитѣ райони и въ края на краищата ние имаме нормализиране на производството, съ едно колебание отъ 5—10—20%. Миналата година какво стана? Поради общия неурожай на тютюна, имаме търсене на тютюнитѣ, и тютюневитѣ фирми ги закупиха на високи цени, каквито тютюнопроизводителътъ не очакваше. Въ нашия край, — Дупнишко — цената на тютюна достигна до 160 л. на килограмъ. Но какво се плати на производителя? Ако се направи една анкета, ще се види, че се направи отбивъ 50% на производителя и фактически последниятъ не получи цената, за която говори г. министъръ-председателътъ, че била добра; даже производителътъ не получи цената отъ 1927 г.

Какво е днешното положение на тютюневото производство и търговия? Имаме единъ доста значителна реколта отъ 1929 г., но по-ниска въ качествено отношение. Вѣрно е, че реколтата отъ 1928 г. търговцитѣ я смѣтаха за една златна реколта. Но поради това, че тя е купена на високи цени, търговцитѣ нѣмаха смѣтка да я продаватъ по-евтино; тѣ kalkulираха ценитѣ, като не вземаха предъ видъ отбива, който направиха на производителитѣ и предложиха тютюна по такива цени на външния пазаръ, че тютюнътъ не можа да намѣри купувачи. Полската режия си отиде, безъ да вземе почти нищо, или взе едно малко количество. Германскиятъ свободенъ пазаръ взе една частъ отъ реколтата 1928 г., но все пакъ стои непродадена една голѣма частъ отъ нея — около 6—7 милиона килограма. Чехската режия поиска да купи, ала като видѣ, че ценитѣ за килограмъ сѣ надъ 3 гулдена, не купи. Помислиха се да я убедятъ, че такава е цостуемата цена на килограмъ тютюнъ и че, следователно, трѣбва да се съгласи да вземе тия тютюни, обаче и досега — докожко то се простиратъ нашитѣ сведения — нѣма сключени никакви сдѣлки отъ чехската режия. Търговцитѣ, които други години закупуваха тютюни много рано — още презъ септемврий, октомврий — и досега, месецъ декемврий, не купуватъ, защото сѣ изплашени отъ перспективата, че не ще могатъ да получатъ ценитѣ, които тѣ очакваха да взематъ за тая така наречена „златна“ реколта — реколтата 1928 г. Тютюнопроизводителътъ, като не можа да продаде или като нѣма изгледи да продаде въ скоро време, сѣщо се намира въ едно тежко положение.

И когато ние сега искаме да вземемъ срѣдства за опитнитѣ институти, като създадемъ единъ новъ налогъ отъ 1.20 л. или 1.50 л. на килограмъ тютюнъ, пита се: избранъ ли е съгласителъ за това моментъ? Всѣки отъ васъ ще отговори, че не е избранъ. Не може да се създаватъ никакви нови налози върху тютюна, не само затова, защото тая година положението на тютюневото производство е тежко, а и по други причини, които споменахъ при първото четене и които сѣмъ дълженъ да повтора и сега. Запомнете, г. г. народни представители, че нѣма култура въ нашето селско стопанство, която толкова много да е обременена съ данѣци и налози. Казахъ ви и миналия пътъ, че ако вземете да ги изброявате, вие ще намѣрите, че сѣ 6—7 данѣци. Най-напредъ поземелниятъ налогъ; следъ това допълнителенъ поземеленъ данѣкъ върху нивата, засѣта съ тютюнъ; после допълнителенъ данѣкъ, който се събираше отъ общинитѣ, на които вие отнехте това право, за да се даде възможностъ, както казва г. Ради Василевъ, нашитѣ тютюни да се пласиратъ, за да не се прави никаква прѣчка на износа на тютюна, премахна се статистическото право, удържитѣ, които правихе Централата на девизитѣ и пр. Когато на общинитѣ се отне правото да събиратъ допълнителенъ общински данѣкъ и тѣ останаха безъ срѣдства, тѣ бѣха принудени да обложатъ съ по 100 л. декара, засѣтъ съ тютюнъ, което значи сѣщото: като се знае, че 1 декаръ дава срѣдно 100 кгр. тютюнъ. Следъ това идатъ

другитѣ общински налози, които се събиратъ отъ тютюна; като: пѣждарщина, налогътъ за напояване, събиранъ по силата на § 10 отъ бюджета, отъ гѣзи, които се ползватъ отъ обществени води, които налогъ отива въ полза на фонда „Културни мѣроприятия“ при Министерството на земледѣлието. И сега новиятъ данѣкъ, който искате да събирате отъ тютюнитѣ, е осмиятъ по редъ.

Питамъ се сега: отде какъде вие ще искате да вземате отъ тютюнопроизводителя и тоя данѣкъ, който сега се предлага? Нека не си правимъ илюзии, че ако ние туримъ този данѣкъ на тютюна, ще го плаща търговецътъ. Далечъ отъ тая мисль. Вие трѣбва да знаете, че търговецътъ ще го kalkulира 5 пъти повече на производителя и този последниятъ, въ края на краищата, ще плати за единъ левъ — петъ лева. Ето защо азъ смѣтамъ, че новиятъ налогъ, който се предвижда въ законопроекта, за да се намѣрятъ срѣдства за указаната цель, ще бѣде за смѣтка на производителя; това не е нищо друго, освенъ единъ косвенъ налогъ. Но не може вече по-нататѣкъ да се налагатъ никакви налози. Азъ миналия пътъ казахъ: питанъ ли е министърътъ на финанситѣ, и вмѣсто него ми отговори г. министъръ-председателътъ, като каза, че Министерскиятъ съветъ билъ одобрилъ този данѣкъ. Сега се изтъква, че има чисто формална прѣчка за създаване на тоя налогъ, който за мене нѣма сѣществено значение, именно законопроектьтъ да се прати въ комисията по Министерството на финанситѣ, тя да го разгледа и да види, дали трѣбва въобще да се създаде или не този данѣкъ. За мене въпросътъ е другъ. Азъ се противопоставямъ по принципъ на такова законодателство, чрезъ специални закони да се създаватъ данѣчни тежести за българскитѣ граждани. Ние ще трѣбва единъ пътъ за винаги да се откажемъ да законодателствуваме по този начинъ. И понеже преживяваме тежка стопанска и кредитна криза, ни най-малко не можемъ да си позволимъ лукса въ това тежко време, особено за тютюнопроизводителитѣ, да налагаме този налогъ.

Азъ бихъ молилъ г. министра на земледѣлието да потърси сега други срѣдства и източници, не тия, които той посочва, и следъ като преживѣемъ това тежко време, ще може тия тежести да легнатъ върху плещитѣ на всички данѣкоплатци. Когато чрезъ опитнитѣ и контролни институти ще повдигатъ изобщо земледѣлското стопанство, справедливо би било тия тежести да легнатъ върху износа на произведенията отъ всички земледѣлски отрасли. Не бива да взематъ само отъ тютюнопроизводителитѣ, за да създаватъ контролни и опитни институти за всички земледѣлски култури. Вие предвиждате въ списъка само 30% отъ приходитѣ отъ този налогъ да отиватъ за тютюневата култура, а 70% за другитѣ култури. Такова едно постановление е крайно несправедливо. Тукъ се каза да се вземе отъ фонда „Силози и елеватори“, който е 200 милиона лева, и се прехвърли съ специаленъ законъ въ Земледѣлската банка. Нека се отдѣлятъ срѣдства отъ тамъ, нека се намѣрятъ други източници, нека се намѣрятъ бюджетни срѣдства, но да престане това законодателство, съ специални закони да се създаватъ данѣци.

Като свършвамъ, азъ моля да бѣде оттегленъ законопроектьтъ въ тая му форма; а да се потърсятъ други източници за подкрепа дѣлото на опитнитѣ и контролни институти. (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ).

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ (д. ср.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нашата работа съ този законопроектъ стана както въ турско време, когато българитѣ отишли да се оплачатъ на султана отъ голѣмия данѣкъ, така нареченъ „золата“ — 30 пари, но като се върнали въ земята си, золата станалъ 1 грошъ. Такава е съдбата и на тоя законопроектъ. Когато се внесе тоя законопроектъ, бѣше предвиденъ единъ облогъ. Следъ направенитѣ критики по него, облогътъ се увеличава! Комисията отъ 1 л. направи облога 1.50 л. на килограмъ тютюнъ. Какви изучавания е направила комисията? Какви сѣ нейнитѣ съображения? Мене ми се вижда това смѣшно. И сега г. министърътъ дохожда тукъ да прави новъ пазарлъкъ — прави облога 1.20 на килограмъ. Та, за Бога, може ли да ставатъ такива работи? Азъ питамъ г. министра на финанситѣ, съгласенъ ли е съ тая работа? Може ли да ставатъ тия работи? Може ли да се създаватъ нови данѣци подъ натискъ? Ще ме извини г. министъръ-председателътъ, но азъ не сѣмъ съгласенъ съ този списъкъ, приложенъ къмъ законопроекта. Това не е списъкъ, а е бюджетпроектъ. Всѣки, който е правилъ общински, окръженъ или държавенъ бюджетъ, знае какво е бюджетъ. А това е бюджетъ: посочватъ се приходитѣ и се казватъ разходитѣ, които ще се направятъ. Азъ питамъ г. министра на земледѣлието да каже открито какво

опитно поле ще прави тукъ, въ София, или какво ще подобрява тамъ горе. На кладенеца — кола ще прави! (Смѣхъ)

(Чете) „Земледѣлско опитно поле по тютюневата култура въ с. Рила, Дупнишко“ — предвиждатъ се 1.200.000 л. Това е землище, където се произвежда тютюль. (Чете)

„Тютюнева опитна станция въ Пловдивската яка (Козарско)“ — предвиждатъ се 12.400.000 л. Това разбирамъ. (Чете)

„Опитни полета по тютюневата култура въ Шехъ-Джумая, Князь-Борисово (Хасковско), Неврокопско и опитни участъци къмъ тѣхъ“ — 18.800.000 л. „Земледѣлска опитна и контролна станция въ София“. Това е птицевѣдна станция, г. министре; това се знае отъ всѣки, който е ходилъ въ Горна-Баня. Защо да не туримъ върху износа на яйцата такса за подобренито на кокошките, а ще вземаме само отъ тютюна?

И. Куртевъ (нац. л.): 12.000 л. се плаща износно мито на вагонъ яйца.

С. Савовъ (д. ср): (Чете) „Овощарска опитна станция въ гр. Дръново и въ Кюстендил“ — даватъ се срѣдства за подобрене на овощарството, а ще вземаме такси отъ тютюнитѣ! Тая работа става непрактична, много лоша става тая пѣтека. Утре ние ще осънемъ, да ни кажатъ: върху износа на гроздето — 1 л. на килограмъ, върху износа на виното — също, защото принципътъ е приетъ, пѣтеката е прокарана. И въ другъ законопроектъ ще направите такъвъ списъкъ, който азъ наричамъ списъкъ-бюджетъ. Отъ къде знаете, че утре, като осънемъ, нѣма да кажатъ: „Защо да не туримъ по 100 л. на всѣки изнесенъ тогъ жито?“ Азъ се питамъ, какъ така се увеличи налогътъ отъ 1 л. на левъ и половина? Обмислена ли е тая работа?

Азъ повторно настоявамъ и правя предложение този законопроектъ да се върне въ комисията по Министерството на земледѣлнето и, съвмѣстно съ комисията по Министерството на финанситѣ, да се разгледа наново, като сложи подписа си и г. министърътъ на финанситѣ, който е отговоренъ за държавнитѣ приходи и разходи. Само тогава ще гласувамъ за законопроекта; иначе — заявявамъ открито — нѣма да гласувамъ.

Председателътъ: Г-да! Никой другъ не е записанъ да говори.

Има думата г. министърътъ на земледѣлнето и държавнитѣ имоти.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! По единъ такъвъ важенъ въпросъ, какъвто е въпросътъ за тютюневото производство, не можемъ така шеговито да се отнасяме, както шеговито — да не кажа друга дума — се отнесе последниятъ ораторъ. Въпросътъ е много сериозенъ и ние сме длъжни да се отнесемъ къмъ него най-сериозно.

Какво е първото възражение, което се прави отъ го-спо-да-та, влѣхновени...

С. Савовъ (д. ср): Недейте казва, г. министре, „го-спо-да-та!“; не се подигравайте съ насъ. Ние сме депутати, които носятъ еднаква отговорностъ съ тебъ. Не можешъ така да се подигравашъ съ народнитѣ представители. Какво е това: „го-спо-да-та!“! Кой ти позволи така да се обръщашъ къмъ депутатитѣ? Може ли така да говоришъ? И азъ съмъ народенъ представителъ като тебъ. Азъ говорихъ много сериозно, че налогътъ отъ 1 л. се увеличава изведнѣжъ на левъ и половина. Тая работа не е обмислена. Ти не можешъ да оскърбявашъ народното представителство. Бъди малко по-учтивъ, г. министре. Малко се повздържай. Не може така тази работа.

Председателътъ: (Звъни)

С. Савовъ (д. ср): Не можешъ така да иронизирашъ депутатитѣ. Всички ти мѣроприятия сѣ такива, необсѣдени и пропадатъ — и Мѣжвиръ и др. Непроучени работи ни каратъ да гласуваме и отгоре на това се подиграватъ съ насъ. Ние сме Парламентъ.

К. Куневъ (д. ср): Вие говорихте, оставете сега г. министра да говори.

И. Лѣкарски (д. ср): Г. председателю! Поканете нѣкой квесторъ да обуздае този квесторъ.

С. Савовъ (д. ср): Тѣй ли? Ти уреди просвѣтата, та ще уреждашъ земледѣлнето! Азъ не мога да позволя да ме

оскърбява министърътъ. Какъ така се подиграва „го-спо-да-та!“!

Председателътъ: (Звъни)

С. Савовъ (д. ср): Ако вие приемате това, азъ не го приемамъ.

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: И така, г. г. народни представители, въпросътъ е твърде сериозенъ и важенъ — да се отнесемъ всички къмъ него съ надлежното внимание.

С. Савовъ (д. ср): Не може г. министърътъ да се гаври съ насъ!

Председателътъ: (Звъни). Стига, г. Савовъ, пазете тишина.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ е твърде сериозенъ и важенъ, за да се отнесемъ къмъ него всички — въ това число, преди всичко, азъ — сериозно, обективно, защото се касае наистина за едно голъмо народно производство, което днесъ за днесъ заема първо мѣсто въ нашата експортна търговия.

Вѣрно ли е, обаче, че тютюневото производство и експортната тютюнева търговия трѣпватъ такава криза, какъвата се лансира тукъ? Не е достатъчно само да се лансира, че такава криза съществува, а тя трѣбва да бъде доказана. Защо съмъ писалъ тази подробна мотивировка, ако не да приведа аргументи, за които трѣбва да се държи смѣтка?

С. Савовъ (д. ср): Вѣрна ли е смѣтката ти? Смѣтката ти е, че ще приберешъ 100 милиона лева, а ще праберешъ 25 милиона лева.

Министъръ С. Василевъ: Стига, бе!

Председателътъ: (Звъни) Моля, г. Савовъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: (Къмъ С. Савовъ) Твоята смѣтка е много вѣрна! Не знаешъ какво говоришъ.

Министъръ Д. Христовъ: Даннитѣ, които сѣ приведени въ мотивитѣ къмъ законопроекта, сѣ официални, взети отъ Дирекцията на статистиката. Следователно, такива провокации, дали е вѣрна смѣтката, трѣбва да бѣдатъ до тогѣно осѣдени. Какво е това нѣщо? Какъ може да се говорятъ такива работи?

С. Савовъ (д. ср): Вѣрна ли е смѣтката ти? Предполагашъ 100 милиона лева да съберешъ, но ще съберешъ ли 100 милиона лева? Ще ги похарчишъ на 2-3 мѣста, където пожелаешъ. Провокаторство ли е това, г. министре?

Министъръ Д. Христовъ: Споредъ официалнитѣ данни, експортътъ на тютюна презъ последнитѣ 6-7 години е билъ: въ 1923 г. — 17 милиона килограма; въ 1924 г. — 31 милиона килограма; въ 1925 г. експортътъ на тютюна достига своята кулминационна точка — 33 милиона килограма, като постепенно следъ това пада: на 27 милиона килограма въ 1926 г., на 26 милиона килограма въ 1927 г. и на 22 милиона килограма въ 1928 г. На какво се дължи падането на експорта на тютюна по количество — тази последната дума подчертавамъ? То се дължи на ноторния фактъ, че въ нашия експортъ малко по малко изчезаха долинокачественитѣ тютюни, тѣй нареченитѣ полски тютюни, които се обработваха главно въ Северна България и заемаха доста голѣма площъ въ Южна България. Сѣдбата на нашето тютюнево производство и на експорта на тютюнъ — неговото бъдеще — ще зависи главно отъ доброкачествеността на тютюнитѣ. Въ бъдеще ще се изнасятъ само доброкачествени тютюни — тази дума също я подчертавамъ — защото четиритѣ режими: Варшава, Прага, Буда-Пеща и Виена, отъ една страна, и отъ друга, свободнитѣ пазари, на първо мѣсто германскитѣ пазаръ, държатъ преди всичко на доброкачественитѣ тютюни. Но макаръ по количество износътъ да е намаленъ, по стойността той е увеличенъ. Че това е вѣрно, се вижда отъ следнитѣ данни, които дава Дирекцията на статистиката. Вѣрѣйки това, че въ 1925 г. имаме единъ експортъ отъ 33 милиона килограма, по стойността той възлиза на 2.320.000.000 л., тогatzъ, когато въ 1928 г., при единъ износъ отъ 22 милиона килограма, сиречъ съ 10 милиона килограма по-малко, експортътъ по стойността възлиза на

2.258.000.000 л.; значи, по стойност, експортът горе-долу е същият. Защо? Защото средната цена на тютюна в 1924 г. е била 58 л. килограмът, а в 1928 г., реколта 1927 г., 100 л. килограмът. Какъ може тогава, при тия официални данни на Дирекцията на статистиката и на митниците, да се говори за влошаване на тютюневото производство? Днес тютюневото производство на единица площ дава по стойност по-голям доход, отколкото преди 5-6 години. Това е ноторен факт.

Нека, прочее, заличат измежду аргументитъ си господата този аргументъ, който не отговаря на действителността.

Въпрѣки това, обаче, казва ни се, че в един моментъ, когато нашитъ тютюни още не били изнесени; когато тѣ търпѣли криза; когато още не били продадени, да се облагатъ съ 1 л. на килограмъ за в полза на опитното дѣло, това значило едвали не да се предизвика сътресение въ тютюневото производство и въ тютюневата търговия. Правно ли е това? Отговаря ли то на обективнитъ условия? Вѣрно ли е, че тѣзи, които не искатъ да се облага тютюнятъ съ 1 л. на килограмъ, говорятъ въ полза на тютюневата култура? Азъ ви моля, настоятелно ви моля, да обърнете особено внимание на туй, че въ бъдеще нашитъ тютюни, и не само нашитъ тютюни, а и всички произведения, предметъ на експорта ни търговия, ще могатъ да запазятъ досегашнитъ си пазари и, следъ туй, да ги разширятъ само при едно условие: само ако ние изнасяме доброкачествени тютюни, респ. доброкачествени произведения. Желаете ли доказателства? Азъ ще приведа нѣколко, за да ги прецените съ вашето просвѣтено внимание, въ което дълбоко съмъ убеденъ, както съмъ убеденъ, че наистина вие ще се отнесете съ нуждната сериозностъ къмъ въпроса, който третираме. Ако може да става дума за сериозни нужди на тютюневата търговия и на експорта на тютюна, тия нужди се свеждатъ главно къмъ подобрието качество на тютюнитъ. Кажете, г. Зографски, Вие, който сте отъ една околия на голѣмо тютюнево производство, какво е истинското положение? Защо Вие не изтъкнахте предъ народното представителство, ако може да става дума за криза въ тютюневото производство, същинскитъ причини на тая криза? Защо не изтъкнахте предъ него следнитъ факти, които иматъ десетократно по-голямъ значение, отколкото обложитъ съ 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнь?

Досега тютюневитъ режими и свободнитъ пазари закупуваха тютюни отъ първо до седмо качество включително, плюсъ 2% карантия. За въ бъдеще, обаче, хората искатъ само доброкачествени тютюни и отхвърлятъ вече седмото качество, което съставляваше 30—40% отъ производството въ нѣкои околии и райони. Какъ ще можемъ тогава да подобримъ качеството на нашитъ тютюни, ако останемъ въ същото положение и ако не вземемъ най-сериозни мѣрки? Това едно.

Второ. Досега режитъ и свободниятъ пазаръ допускаха една по-друга манипулация, по-либерална, по-свободна. Напр., допускаха лѣвата и дѣсна страна, както се казва на техническия езикъ въ тютюневата търговия, при манипулацията да не бжде само отъ едно качество. Ако балитъ, примѣрно казано, съ по 10 кгр., каквито съ балитъ за джебела и басмата, или балитъ съ по 20 кгр., каквито съ балитъ за баши-бали; ако при лѣвата страна качеството е трето, допускаха при дѣсната страна то да бжде четвърто качество и да бжде по наполовина трето и четвърто качество, сир., ако е 5 кгр. третото качество, 5 кгр. да бжде и четвъртото качество. Сега не се допуска това, защото тенденцията е да се купуватъ само доброкачествени тютюни.

Д. Зографски (з. в): Потвърждавате това, което азъ казахъ.

Министъръ Д. Христовъ: Трѣбва да обърнете внимание и на механизма на търговията, отъ който се създаватъ ценитъ, за да можете наистина да освѣтите Народното събрание, и то да вземе решение съ пълно знание на работата.

Трети фактъ. Досега се допускаше една голѣма свобода при тѣй нареченитъ капаци. Вие знаете това по-добре отъ мене, г. Зографски, защото сте представителъ на една околия съ голѣмо тютюнево производство, а ако не го знаете, тожкозъ по-зле за Васъ. Допускаше се, ако балата е трето качество, капацитъ да бждатъ пето качество, а това качество съставлява 20—25% въ балата, което, безспорно, подобряваше положението на експортъоритъ. Режитъ и свободнитъ пазари изхвърлятъ, обаче, вече капацитъ, защото, пакъ подчертавамъ, хората търсятъ доброкачествени тютюни, които пакъ и по-добре плащатъ. Но

да не отивамъ въ голѣми подробности. Спирамъ вниманието на народното представителство на тия три факти и го питамъ: може ли да става дума, г. г. народни представители, при тая тенденция на международния пазаръ и при съществуващата конкуренция, която все повече и повече се засилва, да отлагаме разрешението на голѣмия въпросъ за подобрието качество на нашитъ тютюни? Азъ мисля, че по тоя въпросъ можемъ да бждемъ съгласни и еднородни всички — отъ лѣво и дѣсно.

Но прави се друго възражение: всичко това е добре; ние сме съгласни съ онова, което вие искате да предпримете, но то може да стане следъ 5-6 или следъ 7-8 години, но дотогава този левъ да не тежи на производството, защото не ще може да се понася отъ производителитъ. Вие, г. г. народни представители отъ тамъ (Сочи земледѣлцитъ), правите туй възражение, вие, които постоянно плачете за кредити, които викате за стопанска криза, безъ да разбирате абсолютно основнитъ причини на тая криза. Туй възражение щѣше да бжде наистина основателно, ако този левъ би оказалъ катастрофално влияние върху цената на тютюнитъ и ако наистина той би предизвикалъ въ производството и въ експорта на тютюнитъ сътресение.

Д. Зографски (з. в): Не ще ли предизвика?

Министъръ Д. Христовъ: Моля. — Криза имало! Защо не кажете на народното представителство, че тютюнитъ отъ 1927 г. се продадохъ, баши-бали, напр., отъ $3\frac{1}{2}$ до 5 гулдена килограмътъ? Вѣрно ли е това или не? Или съ други думи цената на килограмъ тютюнь достигна отъ 170 до 250 л. (Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Д. Зографски (з. в): Не даватъ тия цени.

Министъръ Д. Христовъ: Тия данни азъ ги дадохъ, и въ комисията, но вие партизаниствувате. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

Д. Зографски (з. в): Не партизаниствуваме.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля ви се, г-да!

Министъръ Д. Христовъ: Това бѣше фактическото положение. Пакъ повтарямъ, ценитъ се движеха между 170 до 250 л. Азъ, обаче, не вземамъ при моитъ смѣтки тѣзи цени, а много по-низки, двойно и тройно по-низки отъ действителнитъ: 50—60 л. И като вземаме тия цени за база на облагането, питамъ ви: нима вие мислите сериозно, че ако производителтъ получи не 50 л., а 49 л. само, сир. 1 л. по-малко, неговото стопанство наистина ще бжде разклатено и ще преживѣе такава криза, каквато ни рисувате отъ трибуната на Народното събрание? Толкова повече, когато този левъ нѣма да иде въ съкровището за заплати на чиновници или за други консомативни разходи, а ще се употребява за подигане на тютюневата култура, когато той ще бжде единъ видъ застрахователна премия за подобрието на тютюневото производство и когато той ще отиде въ единъ културенъ фондъ, предназначенъ за нуждитъ на опитното дѣло, което ще има да играе важна роль за повдигането на нашето родно тютюнево производство. Този левъ, който тютюневиятъ производителъ ще дава, ще послужи да се повдигне тютюневото производство въ количествено, а особено въ качествено отношение.

Азъ правя декларацията предъ Народното събрание, че сумитъ, които ще се събиратъ отъ този обложъ въ първитъ години, ще бждатъ употребени изключително за опитнитъ полета за тютюневата култура. Не е ли достатъчно доказателство тази декларация, г-да, че сумитъ, които ще постѣпятъ, ще се употребятъ единствено само за подобрието на тютюневото производство?

Г. г. народни представители! Азъ ви казахъ, че ако не държимъ смѣтка за изискванията на чуждитъ режими и на свободния пазаръ, ние ще доживѣемъ, при експорта на тютюна, до голѣми затруднения и, вмѣсто да увеличимъ износа, който сега се колебае между 20—22 милиона килограмъ, на една стойностъ крѣгло 2.200.000.000 л., ние, напротивъ, ще бждеме свидетели на неговото намаляване. Е добре, ако ние трѣбва да подобримъ качеството на тютюна, какъ тогава ние ще можемъ да направимъ това друго-яче, освенъ съ помощта на опитнитъ полета? Отъ где тогава да вземемъ срдства?

Д. Зографски (з. в): Нуждитъ срдства ще ги вземете отъ бюджета. Тамъ е разковничето.

Министър Д. Христовъ: Опитният полета ще си поставят, преди всичко, за задача да създадат и разпространят добрите сортове, а това ще способствува да се създаде туй, което се нарича типът тютюн, защото качеството на тютюна зависи от типа на тютюна. Не е ли ясно това за вас, представителите на тютюнджийските околии? Уеднаквяването на сортовете и създаването въобще на еднотипни сортове се налага от нуждите на експорта, и то трябва да стане, а за неговото постигане ние трябва да разрешим друга важна проблема — да произведем и да дадем на производителите добър, здрав, автентичен разсад, тъй както даваме такъв разсад на лозарите и овощарите от лозовите и овощни разсадници, защото разсадът, който днес се произвежда от производители, 90% е заразен от болести. Рядко смястата, дето има чист разсад, тъй като тютюнят в разните мѣста дегенерира под влиянието на почвата, атмосферните влияния и пр. Ние сме дошли до туй положение да губим — по моето дълбоко убеждение — милиарди, които, за да ги спестим, ще трябва да правим това, което правят другите държави — да създадем опитни станции и полета. Чехославия има една опитна станция в Бърно, за която харчи 250 милиона чехски крони, които правят 1 милиард лева. В Букурещ е създадена огромна опитна станция, за която сж похарчени 100 милиона лева.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): 300 милиона лева.

Д. Зографски (з. в): Вие сте въ заблуждение. Разсад не може да се произвежда въ опитни станции. Само семена може да се раздават от опитните станции.

Министър Д. Христовъ: Опитният полета има да решават и друга една задача — да произвеждат здрави, сигурни и автентични семена и, по тоя начин, да съдействуват на културата на добрите тютюни; тѣ ще трябва да научат населението да обработва по-рационално своята земя, за да добиват по-голям рендеман и по-високи реколти, както и да подберат най-добрите сортове въ дадени тютюневи райони, каквито въ нашата страна има 5—6, въ които именно райони ще бъдат уредени опитните станции, които пък, от своя страна, ще имат за основа централната опитна станция въ София или въ Пловдив. Ами малък въпрос ли е, г. г. народни представители, въпросът за подобрието и увеличението на производството на тютюна? Всеки ден при мене се явяват депутации въ министерството от Мастанлийския, Пашмаклийския и други окръзи, които искат запазването на козите, защото поминъкът им бил слаб, при всичко че тѣ съсипват горите, които между другото имат грамадно значение за иригацията, за напояването на нашите полета. Нима подобреното и увеличено производство на тютюна въ тия райони нѣма да ни помогне да разрешим тая задача? Нашето население постоянно расте, а наедно с него се увеличава и консумацията, когато производството стои почти на едно и също ниво. Въ това несъответствие между консумацията и производството се крият дълбоките причини, г-да, на стопанската криза, и като последствие на нея — кредитната криза. Какъ тогава можем да се отнасяме така повърхностно към такива сериозни и важни въпроси, както правят това представителите от околиците, където се произвежда тютюнът? От този лев на килограм тютюн, предназначен за опитното дѣло по тютюневата култура, ние ще получим подиръ пет години сто лева. Това сж съображенията мои, а също така и на комисията, която възприе законопроекта.

Тютюните много се облагали! Да не ги обложимъ, но покажете ми други сръдства, съ които да създадем опитни полета, които има да изиграят една голяма и творческа роль въ полза на нашето тютюнево производство. Казва се: да се вземе от фонда „Силози и елеватори“, който се даде на Земледѣлската банка. Съ това азъ нѣма да се съглася. Говорилъ съмъ нѣколко пъти въ Народното събрание по този въпрос и не зная защо сега се забравят моите аргументи. Земледѣлската банка е повикана да играе ролята на единъ мощенъ лостъ на земледѣлския прогрес, а тя само тогава може да играе тая роля, когато разполага съ достатъчно сръдства. На нея сж необходими милиарди. Тя трябва да съдействува най-активно и въ най-големи размѣри за рационализацията на нашето земледѣлие, а какъ тя ще може да направи това съ сегашните си сръдства? Тя има нужда от единъ по-голямъ външенъ заемъ, на който може да разчита само когато тя представлява единъ по-созидаен кредитен институт, за което е нужно да има по-голямъ основен капитал. Това именно се целѣше и съ закона, споредъ който фон-

дът за силози и елеватори, който фондъ възлизаше на 200 милиона лева, отиде за увеличение на основния и капитал. Ами вие, които говорите за силози и елеватори, проучихте ли този въпрос, или само забубрихте едни думи, както обикновено правите? Не е достатъчно да построите само елеватори, защото изъ тѣхъ ще се разхождат мишикѣ, ако Земледѣлската банка нѣма достатъчно оборотни сръдства за вартанни кредити.

В. Драгановъ (з. в): Къде е фондът, г. министре? Дадете го бакшишъ.

П. Гаговъ (д. сг): Ти не ги разбирашъ тия работи.

Министър Д. Христовъ: Нужни сж големи оборотни сръдства, за да бъде разрешенъ въпросът за вартанни кредити, безъ който кредитът силовитъ и елеваторитъ нѣматъ значение. Земледѣлската банка ще разреши този въпрос — защото той е близъкъ на нейните грижи. И азъ съмъ дълбоко убеденъ, че не само този въпрос, но и редъ други крупни въпроси, които интересуват нашето земледѣлие, ще бъдат разрешени при нейното участие и нейното деятелно съдействие.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите да не влизамъ въ обяснения съ г. Пждаревъ за Видинска околия; за нея ще говоря, когато ще отговоря на неговото питане. Къмъ Видинска околия Министерството на земледѣлието и азъ лично имаме големи заслуги. (Ржкоплѣскания отъ сговористите) Видинска околия върви начело на селско-стопанския прогресъ у насъ. И ако нищо друго, да не бѣхме направили за Видинска околия, освенъ само джгата, която се строи край Дунава въ тая околия и която ще освободи десетки хиляди декари културна площ отъ заливания, трѣбваше да ъкара г. Пждаревъ да се отнесе по-снизходително къмъ мене. Та нима, г. Пждаревъ, Вие не намбрихте въ Видинска околия нищо друго, освенъ единъ чиновникъ, който не е злоупотрѣбилъ, който е изпълнилъ своя дългъ, който е стоялъ на висотата на своето положение и който е билъ тамъ единъ отъ пионерите за селско-стопанския прогресъ? Та нима Вие не видѣхте въ Видинската околия нито едно отъ толковато мѣроприятия на Министерството на земледѣлието? Защо стѣснихте Вашия кръгзоръ и защо поддържате, че единият левъ не можелъ да се даде за тютюневото производство? Ако този левъ не дадете сега, подиръ пет години ще дадете, може би, 10 лева, но тогава ще бъде късно, защото ще изгубимъ пазаритъ на тютюна. Гласувайте както желаете, г. г. народни представители. (Ржкоплѣскания отъ сговористите)

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. министре! Когато ще отговорите на питането ми, тогава ще имамъ възможност да отговоря по това, което сега засѣгате, но недейте избѣгва да отговорите на питането ми, ако искате да бъдете коректенъ.

Министър Д. Христовъ: Ще отговоря на питането Ви идущата седмица. Забавихъ отговора си досега, защото искамъ да Ви отговоря документално, съ всички подробности. Ако се забавихъ — извинете ме затова — забавихъ се, защото се занимавахъ съ по-важни работи за Вашия край, които ще дадатъ на експорта това, което Вие не сте видѣли и което парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието ще има да констатира. Моята молба е да направите анкета върху онова, което министерството е извършило презъ последните 2—3 години и, ако действително това, което твърдя, не е вѣрно, ще си взема шатката и ще си отида; но ако то е вѣрно — нека тогава всички злосичия млъкнатъ предъ голѣмото дѣло на България — повдигането на селското стопанство. (Ржкоплѣскания отъ сговористите. Възражения отъ лѣвицата).

Н. Пждаревъ (д. сг): Въпросътъ бѣше за корупцията, а не за дейността на министерството. Това сж два стѣбни въпроса, г. министре, недейте ги смѣсва.

Г. Марковъ (з. в): Повече членове на болшинството не Ви одобряватъ законопроекта.

Министър Д. Христовъ: И така, предложението, което правя, е: вмѣсто 150 л. такса за единъ килограмъ изнесенъ тютюнъ типъ басма, да бъде 120 л., а за единъ килограмъ тютюнъ баши-баши, таксата да бъде 1 л. Приходите ще бъдатъ изразходвани предимно за опитното дѣло въ областта на тютюневата култура. Освенъ това, този облогъ да не засѣга и реколтата отъ 1928 г.

Д. Зографски (з. в): Кажете изключително, а не „предимно“.

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Георги Поповъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. председателю! Г. Цачковъ приключи дебатитъ и следъ това се даде думата на г. министра. Не може сега г. Поповъ да взема думата и да говори. Дебатитъ сж приключени.

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г-да! Азъ ще говоря малко.

Н. Кемилевъ (д. сг): Не може така, това не е редно.

Министъръ Д. Христовъ: Г-да! Азъ не отбъгвамъ отъ бележикитъ които г. Георги Поповъ може да направи, но г. председателятъ обяви, че дебатитъ сж приключени и ми даде думата. Азъ моля г. Поповъ да не говори сега, а да вземе думата по члена.

В. Драгановъ (з. в): Дебатитъ не сж приключени. (Възражения отъ болшинството)

Председателстващ В. Димчев: Г. Поповъ! Понеже дебатитъ сж приключени, нѣмате думата.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Само 5 минути ще говоря.

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Поповъ! Вие трѣбваше да бждете навреме тукъ. Г. председателтъ запита има ли желаещи да говорятъ и, понеже нѣмаше такива, той приключи дебатитъ, като преди да пристѣпи къмъ гласуване даде думата на г. министра. Вие можете да вземете думата по члена, но сега не можете да говорите.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Малко ще говоря.

Н. Кемилевъ (д. сг): Нѣмате това право.

Г. Т. Поповъ (д. сг): Е добре, ще си кажа думата по члена.

Председателстващ В. Димчев: Г-да! Има две тождествени предложения, направени отъ народнитъ представители г. Ради Василевъ и г. Стоименъ Савовъ. въ смисълъ: законопроектъ да се върне въ комисията, която заедно съ комисията по Министерството на финанситъ да разгледа сѣщия и да посочи исканитъ срѣдства за опитното дѣло.

Министъръ Д. Христовъ: Искамъ думата по това предложение.

Председателстващ В. Димчев: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Както чухте, г. министъръ-председателтъ, съ всички си авторитетъ и престижъ, ...

Отъ опозицията: А а-а!

Министъръ Д. Христовъ: ... ви заявя, че законопроектътъ е миналъ презъ Министерския съветъ въ пристъпствието на г. министъра на финанситъ, който е далъ своето съгласие. Това едно.

Второ. Какво ще прашате законопроекта въ финансовата комисия? Касае се да се вземе единъ левъ отъ всѣки килограмъ изнесенъ тютюнъ значи това не става за смѣтка на текушитъ приходи, не лишава бюджета отъ приходи. Това е единъ съвсемъ новъ приходъ. Нѣма смисълъ законопроектътъ да се праша въ финансовата комисия.

Нѣкой отъ лѣвицата: Народното събрание ще каже това.

Председателстващ В. Димчев: Ще се гласуватъ тия две предложения.

Кои сж за тѣхното приемане, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събраието не приема.

Кои сж за приемане заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събраието приема.

Докладчикъ Г. Павловъ (д. сг): (Чете)

„Членъ единственъ.

Чл. 18 отъ закона за земледѣлскитъ опитни и контролни институти се измѣнява въ следния смисълъ:

„За построяване на най-необходимитъ сгради въ държавнитъ земледѣлски опитни и контролни институти и за

осигуряване редовни и постоянни срѣдства, необходими за правилното и бързо организиране и засилване на опитното дѣло въ страната, при Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти се открива специална смѣтка — „Опитно дѣло“, къмъ която се придаватъ следнитъ приходи:

а) такси за анализи, опредѣления и изследвания, извършени отъ опитнитъ институти по ведомството на Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти, опредѣлени съ специални за това правилници;

б) специаленъ налогъ отъ по 1-50 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ типъ басма и по 1 л. на килограмъ изнесенъ тютюнъ типъ баша-бали.

Забележка. Този облогъ не засѣга реколитъ 1924—1927 г. включително.

Въ този членъ станаха следнитъ поправки: въ алинея 6 думитъ „1-50 л. на килограмъ“ ставатъ „1-20 л. на килограмъ“.

Въ забележката вмѣсто 1927 г. става 1928 г., споредъ декларацията на г. министъра на земледѣлието. Прибавя се нова втора забележка: „Приложениятъ списъкъ съставя нераздѣлна частъ отъ настоящия законъ.“

Председателстващ В. Димчев: Има думата народният представител г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ за измѣнение чл. 18 отъ закона за земледѣлскитъ опитни и контролни институти, макаръ и малкъ, засѣга почти цѣлото наше народно стопанство. Съ него се мѣри да се премахнатъ известни дефекти въ нашето земледѣлско производство, като се създадатъ опитни и контролни институти. Безспорно, това е една хубава и прекрасна идея, защото много отъ дефектитъ, много отъ онази рутина, която има въ земледѣлското производство, се може да се премахне. Обаче съ сѣщия тоя законопроектъ, азъ мисля, че ще се попрѣчи на нашия износъ.

Г. министърътъ бѣ длъженъ, по силата на чл. 5 отъ закона за търговско-индустриалнитъ камари, да препрати тоя законопроектъ преди всичко за проучване и за мнение отъ страна на всички тия полуофициални институти, каквито сж търговско-индустриалнитъ камари въ нашата държава. Направилъ ли е г. министърътъ това, което го задължава законътъ за търговско-индустриалнитъ камари? Законътъ е ясенъ и категориченъ. Споредъ него, всички законопроекти, всички мѣропрятия, които мѣрятъ да внесатъ известни измѣнения въ нашия стопански животъ, трѣбва предварително да бждатъ изпратени за проучване отъ търговско-индустриалнитъ камари. Такова нѣщо ние не видѣхме. Въпрѣки това, обаче, търговско-индустриалнитъ камари по свой починъ се събиратъ на конференция, въ която единодушно решаватъ, че законопроектътъ така, както е внесенъ, ще има за резултатъ да попрѣчи на нашия износъ и да подбие нашитъ пазари въ странство. Това е една голѣма опасностъ. г. г. народни представители, за която трѣбва да се държи добра смѣтка, за да не би, вмѣсто да изпишемъ вежди, да извадимъ очи.

Г. г. народни представители! Въ самия членъ единственъ, който ял се прочете, има и една празнота. Г. министърътъ ни цитира статистически данни, отъ които се вижда какво количество тютюни ние изнасяме почти всѣка година. Но тия данни се отнасятъ до тютюна на листа. Ние, обаче, освенъ тоя тютюнъ, изнасяме и тютюнъ на папиросо. Ако вземете статистиката, ще видите, че ние изнасяме ежегодно не по малко отъ 50 хиляди килограма папиросо. Пита се тогава: този законопроектъ засѣга ли и този видъ тютюнъ? Ние не виждаме такова нѣщо въ законопроекта. Споредъ него, ще се облагатъ само ония тютюни, които се купуватъ непосредствено отъ производителитъ и, следователно, върху тѣхъ ще падне тоя облогъ, а ония тютюневи издѣлия, които произвеждатъ нашитъ тютюневи фабрики, и които сѣщо така отиватъ на чуждия пазаръ, не се облагатъ. Въ законопроекта, прочее, нѣма никакво постановление по тоя въпросъ. И питамъ г. министъра: ге смѣта ли, ако иска да бжде последователенъ въ това отношение, че би трѣбвало да обложи и тютюнитъ, които се изнасятъ въ видъ на папиросо, а не само онѣзи, които се изнасятъ като суровъ тютюнъ на листа?

Г. министърътъ си послужи съ една статистика, обаче той не ни каза друга една статистика, която фигурира въ мотивитъ на законопроекта и отъ която всѣки отъ насъ ще си състави много печално понятие за положението, въ което е изпаднало нашето тютюнопроизводство. Отъ тая статистика се вижда, че презъ миналата 1928 г. ние сме произвели тютюнъ само 10 милиона кгр. кржло, когато по-рано сме произвеждали близо 54 милиона килограма. На какво се дължи туй намаление въ производството на тютюнитъ и нѣма ли опасностъ, че тъкмо когато ще спечелимъ чуждитъ

пазари за нашите тютюни и ще осигурим ония режими, за които ни приказва г. министърът на земледелието, ще намалим до такава степен производството на тютюн, че да не можем да задоволим тия пазари? Г. министърът може ли да ни каже на какво се дължи това? Не е ли резултат на оная прибрзана политика въ областта на нашето стопанство, която въ края на краищата винаги свършва с гръшки, които скъпо плаща не само Министерството на земледелието, но и българският народ, българското стопанство?

Вън от това, г. г. народни представители, аз съм по принцип противник на създаването на всякакви фондове. Тъ сж едно голъмо зло, защото вмъсто да служат за целта, за която сж създадени — да се поощри, да се подобри нашето земледъско производство — тѣ служат като срѣдство за подобрене положението на ония чиновници, които разполагат с тия фондове. Това е една опасност и трѣбва да се вземат мѣрки, за да бѣде ограничена. Вие виждате едно последователно надпреварване от страна на министерства и дирекции за създаване на всевъзможни фондове, постѣпленията по които днес сж достигнали до тамъ, че надвишават и постѣпленията по редовните данъци — 1½ милиарда лева се събират от българския народ въ видъ на фондове. И днес идват да натоварят народа с нови 50 милиона лева, на колкото крѣгло, споредъ статистиката, която даде пакъ г. министърът на земледелието, ще възлѣзат тия такси, които ще се събират отъ изнесените тютюни. Азъ не отричамъ, че с тая мѣрка ще се създадат условия, за да се подобри опитните полета, ала отъ друга страна ще се увреди на нашата износна тютюнева търговия, ще се попрѣчи да задържимъ и ония пазари, които сме спечелили до сега за нашите тютюни. Предъ тая опасност, която е много по-страшна и по-голѣма, народното представителство ще трѣбва да се замисли: може ли да се взема тая такса въ тѣя размѣри, както се иска отъ г. министъра? Азъ смѣтамъ, че г. г. народните представители ще се замислятъ, особено при наличността на това, което се изтъкна отъ заинтересованите съсловия — производители и експорти — които, и чрезъ своите представители, и чрезъ надлежните търговски камари, се произнесоха, че този законопроектъ ще бѣде пакостенъ, гибеленъ за нашата износна тютюнева търговия.

При наличността на тия данни, азъ моля г. министъра да бѣде по-внимателенъ и го моля тая такса, която е предвидена, да се намали. Ще се съгласите, че целта на единъ фондъ не е въ една година да се набавятъ нужните срѣдства, за да се удовлетвори всички ония голѣми нужди, чието задоволяване си е поставилъ за целъ г. министърът. Единъ фондъ се създава, та като се събератъ срѣдства въ редъ години, да може впоследствие последователно и планомерно да се постигне целта — въ случая да се подобрява производството — а не да бѣрза, както прави г. министърът. Така, както г. министърът ни е представилъ законопроекта, той като че ли иска да каже: „Въ една година ще взема 50 милиона лева, за да подобря наведнѣжъ всичко“. — Това не може да стане по тѣя начинъ. Ние и така изнемогваме отъ една тежка стопанска криза и ако се претовари колата, страхъ ме е да не би положението на България да стане още по-страшно, още по-тежко, още по-гибелно.

Азъ ви моля, при определянето на тая такса, да бѣдете по-въздържани и да остане минималниятъ размѣръ — 20 ст., както е предвидено по-рано въ закона.

Председателстващъ В. Димчевъ: По членъ единственъ на разисквания законопроектъ сж постѣпили следните предложения:

Първо, отъ народния представител г. Зографски въ смисълъ, срѣдствата, предвидени въ буква б, да се взематъ отъ бюджета на държавата за 1929/1930 финансовъ година. Значи г. Зографски предлага буква б да се заличи.

Второ, отъ г. министъра на земледелието въ смисълъ:

1) налогътъ на килограмъ изнесенъ тютюнъ типъ „басма“, вмѣсто 150 л. на килограмъ да бѣде 120 л. на килограмъ.

2) въ забележка I да се каже: „Този облогъ не засѣга реколтите 1924—1928 г. включително, и“

3) въ нова забележка II да се каже: „Приложениятъ списъкъ съставя нераздѣлна частъ отъ настоящия законъ.“

Ще се пристѣпи къмъ гласуване.

Които приематъ предложението на г. Зографски, както го прочетохъ, моля, да вдигнатъ рѣка: Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ измѣненята, предложени отъ г. министъра, както ги прочетохъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ членъ единственъ така, както се доклада, заедно сж измѣненята, които току-що се приеха, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Н. Стамболиевъ (з. в): Туряйте още! Брашнениятъ човалъ пуца!

Председателстващъ В. Димчевъ: Пристѣпваме къмъ четвърта точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Г. министърътъ на финансите отсъствува.

Председателстващъ В. Димчевъ: Понеже г. министърътъ на финансите отсъствува, ще преминемъ къмъ точка пета отъ дневния редъ — одобряване предложението за одобрение покупката на недвижимия имотъ на Софийска банка, акционерно дружество, София, находящъ се въ гр. София, при сѣседи: наследниците на Хр. Константиновъ, старото офицерско събрание, Добри Кършевъ, ул. „Московска“ и ул. „Бенковски“, за смѣтка и за нуждите на фонда „Постройка и поддържане на здания за централното управление на Пощенската спестовна каса и клоновете ѝ.

Моля г. секретаря да прочете предложението.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита предложението изцѣло, заедно сж мотивите къмъ него — вж. прел. Т. I, № 12)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Енчевъ.

Г. Енчевъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! На дневенъ редъ идва единъ не малъкъ въпросъ: да разгледаме и одобримъ предложението за одобрение покупката на зданието на акционерното дружество „Софийска банка“ за 21.500.000 л. за нуждите на Спестовната каса — покупка, споредъ мотивите, извършена много на смѣтка, благодарение на обстоятелството, че Софийската банка се явява принудена да предложи своето здание на българската държава за нуждите на нейните учреждения. Мисълта ми не може да бѣде да осѣждамъ политиката на държавата за снабдяването ѝ сж собствени здания. Нѣкога българското правителство, изхождаше отъ Земледѣлския съюзъ, създаде специаленъ законъ, за да снабди държавата сж необходимите ѝ здания, за да не плаща, както сега, много милиони левове за наеми. Тая политика на тогавашното правителство, безспорно, срещна отпора на всички, които мислѣха, че интересите на собствениците сж застрашени отъ тѣя законъ, че ако той бѣде приложенъ, ще се задоволятъ нуждите на държавата, въ ущърбъ на маса собственици, зданията на които подлежаха на отчуждение. Постепенно-постепенно, въпреки по жѣта на тѣя политика, безъ да ще, почитаемото правителство на Демократическия съговоръ се загрижва да задоволи нуждата на държавата отъ собствени здания.

Н. Кемилевъ (д. сг): Много ще го почиташъ, безъ да се подсмивашъ. На много акълъ ще ви научи то! Гледай си работата!

Г. Енчевъ (з. в): Вие отъ какво се боите?

М. Мотевъ (д. сг): Само зданията на опозиционерите се отчуждаваха.

П. Гаговъ (д. сг): То бѣше законъ за далавери.

Г. Енчевъ (з. в): Никой нѣма да осѣди държавата за това, че се снабдява сж едно ценно здание. Не съмъ азъ, който ще осѣди отъ тѣй мѣсто този жестъ на правителството, че купува едно здание.

Но друго нѣщо прави впечатление, г. г. народни представители; има нѣщо, което бѣде въ очите, което дава основание на общественото мнение да не се солидаризира сж такива актове и жестове на правителството, не защото хазната или, респ., фондътъ на Спестовната каса, е осѣгана сж 21.500.000 л., а защото политиката, която се води, става политика малко едностранчива, като че ли насочена да облагодетелствува, да закриля нѣкогъ въ момента на изпитание на неговата платежоспособност. Като прегледаме фактите, като анализираме по редъ търговията на държавата по покупката на частни здания, ще видимъ, каква е картината. Въ миналата сесия на Камарата се гласува закона за откупване зданието на Боята Златеви; откупили го, но сж тоя-

виха спорове, кавги, разпирания, упръци, обяснения, обещания — тази посипка на правителството срещна отпоръ и въ болшинство, и въ опозиция, и въ народъ. Следъ това веднага дойде да се купи стопанството на Балтовъ. „Висши държавнически стображения“ налагаха и тамъ държавата да направи единъ жестъ, за да може по този начинъ да се сдобие съ едно много ценно стопанство, но едновременно съ туй, сигурно, да улесни собственика, да го извади отъ паричното затруднение, въ което е изпадналъ.

Министъръ Д. Христовъ: Можете ли да убедите Народното събрание да продадемъ имота на Милю Балтовъ и, вмѣсто 18 милиона, да вземемъ 38 милиона лева?

Г. Енчевъ (з. в): Въ мотивитъ на настоящето предложение се говори, че едвали държавата не е ударила къриво, като купила това здание, което струвало много милиони, за 21.500.000 л.

Т. Кожухаровъ (д. сг): Говори по-искрено по тая работа, защото знаешъ какъ стои тя.

Г. Енчевъ (з. в): Ако се надникне въ стопанския животъ на страната, ...

Н. Кемилевъ (д. сг): Какво искате да кажете съ „стопански животъ“?

Г. Енчевъ (з. в): ... ако се види, подъ какъвъ икономически гнетъ се намиратъ българскитъ стопани — не само онѣзи, които сѣ акционери на Софийската банка, не само онѣзи, които сѣ членове на кооперации, кждето нѣма акционеренъ капиталъ; не само онѣзи, които предлагатъ своето производство и нѣма кой да имъ го купи; не само онѣзи, които се кредитиратъ отъ Българската земеделска банка; не само производителитъ-земледѣлци, които се измъчватъ, като не могатъ да продадатъ своето производство — но като се надникне въ цѣлия български стопански животъ, ще се види, че днесъ се срѣща не единъ фалитъ, не едно икономическо пропадане, а много, за да може държавата да насочи и тамъ своитъ грижи съ огледъ да се снабди съ собствени здания и да задоволи хората, като ги извади отъ затрудненията, въ които сѣ изпаднали. Азъ не знамъ, дали почитаемота фирма „Братя Бѣклови“, която фалира наскоро, нѣма нѣкой цененъ имотъ, който държавата да има смѣтка да вземе! Това нѣщо безспорно представлява изгоди — пропадането на отдѣлнитъ хора може да се използва. Но азъ мисля, че въ сегашния моментъ най-малко държавата трѣбва да се явява да използва фалита на една банка, на едно търговско дружество, на една голѣма фирма, за да се сдобива съ естивни здания. Азъ мисля, че ако вървимъ по този пътъ, ако продължава икономическата криза, ако продължава невъзможността да се живѣе въ тая страна, въ близко бъдеще ще имаме на пазара много по-естивни здания, и нѣма да има кой да ги купува.

Н. Кемилевъ (д. сг): Много хубави работи желаетъ на българския народъ. Асжлъ дружбашъ!

М. Шиваровъ (з. в): Натамъ отира!

Г. Енчевъ (з. в): Утрешниятъ день ще донесе много по-естивни здания, ще донесе много по-голѣми фалити, масово предлагане на здания, безъ да има нѣкой да ги купува.

Ние смѣтаме, че покупката на зданието на Софийската банка се явява неумѣстна и макаръ въ мотивитъ да се държи много на това, че тя била извършена на смѣтка и че зданието било необходимо, но предъ видъ на покровителството, което се крие задъ покупката на туй здание, земеделската парламентарна група нѣма да гласува за нейното одобряване. Вие, които управлявате сега, трѣбва да се убедите, че съществува единъ по-подходящъ пътъ — пътътъ, по който нѣкога земеделското правителство искаше да върви — за снабдяване на държавата съ здания. Този пътъ се изоставя сега и се върви по другъ пътъ — пътъ на облагодетелстване, пътъ на покровителство на онѣзи, които пропадатъ. А и роднинството като-че-ли има значение въ този случай. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на желѣзницитъ.

Министъръ Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Ако народниятъ представителъ г. Енчевъ бѣше дошелъ да прегледа преписката по покупката на зданието на Софийската банка, неговата речъ щѣше да стане излишна; но

понеже той взе думата, нека ми бѣде позволено да дамъ нѣкои кратки разяснения по въпроса.

Преди още Софийската банка да спре платкитъ си, и, доколкото си спомнямъ, преди фалита на Братя Бѣклови, бѣха настѣпили първитъ симптоми на стопанската стагнация, която продължава и днесъ у насъ и по която преди нѣколко дена, по поводъ разискванията по тронното слово, народното представителство и правителството се спрѣха надълго и нашироко. Софийската банка стоеше предъ прага на несъстоятелността. Ако се допустнеше да бѣде и тя обявена въ несъстоятелностъ, следъ случая съ Братя Бѣклови, безспорно, това щѣше да повлѣче по-нататѣкъ и други фалити, които щѣха да ни накаратъ днесъ да държимъ малко по-други речи, отколкото речта, която чухме по покупката на това здание.

Като министъръ на Спестовната каса, азъ трѣбваше да обърна внимание върху влоговетъ, които се намиратъ въ Софийската банка. Отъ таблицата, която съ две думи ще ви кажа, ще видите, че въ тази банка е имало дребни спестявания. Въ нея е имало около 2.400 вложители съ влогове до 5.000 л., съ общъ капиталъ около 10 милиона лева, и 1.100 вложители съ влогове отъ 5.000 л. нагоре, съ общъ капиталъ около 20 милиона лева. Може да критикуваме законитъ, споредъ които съществуващи банки, които сѣ възвѣтъ отъ Спестовната каса, могатъ да приематъ дребни спестявания, но единъ министъръ, въ чийто ресорть сѣ спестяванията на дребния капиталъ въ България, е длъженъ да защити тѣзи спестявания тамъ, дето ги намѣри. Мое морално задължение бѣше да обърна внимание на този случай и да се притека въ помощъ на тѣзи дребни вложители, които, благодарение поуката на зданието, можаха да получатъ 50% отъ своитъ влогове, като се надѣваме, че при по-нататѣшната ликвидация на банката тѣ ще могатъ да получатъ цѣлия си вложенъ капиталъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): 100% ще получатъ благодарение на това действие на правителството.

Министъръ Р. Маджаровъ: Но, г. г. народни представители, като обърнахъ внимание на този случай, азъ не желяхъ да правя благодеяние на банката, а трѣбваше да гледамъ интереситъ на Спестовната каса, за да може тя да придобие това здание съ печалба. Защо се купи зданието? Купи се възъ основа на съществуващия законъ за Спестовната каса, споредъ който всѣка година отъ печалбитъ ѝ се отдѣля известенъ процентъ, като фондъ за постройка на здание за Спестовната каса. Този фондъ до края на тази година бѣше възлѣзълъ на около 13 милиона лева. Ако не бѣхме купили това здание, рано или късно, щѣхме да строимъ здание за 30 или 40 милиона лева, безъ да смѣтаме мѣстото. Когато на пазара се яви това здание, първиятъ въпросъ, който се сложи, бѣше, че то, бидейки помѣщение на банка, подхожда, по архитектурното си устройство, за помѣщение на Спестовната каса. Назначихъ комисия и тя отговори положително, а именно, че зданието е годно за тѣзи цели. Следъ туй трѣбваше да се направи оценка на зданието. Нѣма да се простирамъ върху подробности. Назначи се комисия, въ която участваха представители почти на всички министерства; не е нужно да споменавамъ тѣхнитъ имена, но държа ги на разположение на народното представителство. Знаеше се, че действителната оценка на зданието надмѣнава 32 милиона лева. Трѣбваше да дамъ заповѣдъ, че не мога да правя покупка по такава оценка и назначихъ комисия отъ вещи лица, която да опредѣли една по-ниска стойностъ на зданието. Този комисия оцени зданието, заедно съ мѣстото, за 25.091.000 л. и върху нейния протоколъ азъ сложихъ резолюция, че ще го купя срещу 21.500.000 л.

Сдѣлката, прочее, отъ гледна точка на интереситъ на Спестовната каса, въ смисълъ, че зданието задоволява вътрешната ѝ служба, е напълно сполучлива. Че покупката на имота не намалява фонда, а го гарантира, се вижда и отъ изчисленията за приходитъ, които дава днесъ този имотъ. Безъ да се смѣта най-долния етажъ, кждето се помѣщава Софийската банка и нейното управление и кждето отъ 1 априлъ ще се помѣщава Спестовната каса, само отъ горнитъ етажи, ние ще имаме единъ приходъ отъ наемъ надъ 600.000 къмъ 780.000 л. при най-низки оценки на наемитъ. Така че съ купуването на това здание имаме гарантирана срѣдната законна лихва на капитала, която лихва си остава като резервенъ фондъ на Спестовната каса.

Е добре, г. г. народни представители, при това положение азъ се питамъ: сдѣлката, която сме извършили, следва ли народното представителство да я одобри или не? Отговорътъ е само единъ — че трѣбва да я одобри. И азъ моля народното представителство да одобри сключената сдѣлка и да гласува предложението.

Следъ тѣзи обяснения надѣвамъ се, че и ораторътъ отъ Земледѣлската парламентарна група ще разбере, че групата му е била въ фактическо заблуждение, когато е взела отрицателно становище. Въ България, г-да, всичко се поддържа. Въ единъ вчерашенъ вестникъ — и това бѣше още единъ поводъ да взема думата — се писа, че сж плашани нѣкакви комисии. Азъ смѣя да заявя, че при участието на 12 банки въ тази сдѣлка, подъ председателството на управителя на Народната банка, нито съ министъра, нито съ чиновници може да има каквито и да било преговори по отношение на нѣкаква комисии. Но тъй е въ България — всичко се подозира.

Повторно моля народното представителство, предъ видъ на туй, че съ покупката на това здание задоволяваме една належаща нужда; предъ видъ на факта, че съ покупката на това здание гарантираме резервния фондъ на Българската спестовна каса, и предъ видъ на факта, че освенъ отъ морална, но и отъ материална гледна точка ние, като правителство, правилно сме постѣпили — азъ моля да одобрите предложението, което ви се докладва. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ предложението за одобрение покупката на недвижими имотъ на Софийска банка, акционерно дружество „София“, находящо се въ градъ София, при съседни: наследниците на Христо Константиновъ, старото Офицерско събрание, Добри Кършевъ, ул. „Московска“ и ул. „Бенковски“, за смѣтка и за нуждитъ на фонда „Постройка и поддържане на здание за централно управление на Пощенската спестовна каса и клоноветъ ѝ“, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 6)

Пристъпваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за одобрение XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 31 юлий 1929 г., протоколъ № 65, и отъ 6 септемврий с. г., протоколъ № 73.

Има думата г. секретарятъ да прочете законопроекта.

Секретаръ Д. Мангървъ (д. сг.): (Прочита изцѣло законопроектъ, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 9)

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ п. Янчевъ.

И. п. Янчевъ (з. в.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ настоящия законопроектъ се иска одобрението на две министерски постановления, съ които е разрешено изразходването на една сума отъ 3½ милиона лева за временни работници, надничари, за поправка на 1.000 товарни вагони въ Софийската желѣзнопътна работилница.

Г. г. народни представители! Имаме държавна работилница, въ която би трѣбвало да ставатъ всички поправки на вагони и другъ подвиженъ материалъ, необходимъ за българскитѣ държавни желѣзници. По много съображения, обаче, поправката на вагони и другия желѣзнопътенъ материалъ чрезъ търгове се дава на разни частни фабрики и работилници, които се облагодетелствуватъ, като имъ се дава възможностъ да реализиратъ голѣми печалби. Отдавна държавата трѣбваше да предвиди по-голямъ кредитъ, за да може Софийската държавна желѣзнопътна работилница да бѣде обвърната въ една фабрика, въ която да се работи ако не всичко, то поне онова, което се работи въ частнитѣ вагонни фабрики и работилници — поправка на вагони и другъ подвиженъ желѣзнопътенъ материалъ. Ако нѣколко частни лица въ България, образували акционерно или събирателно дружество, могатъ да организиратъ една работилница за поправка на подвиженъ желѣзнопътенъ материалъ, колко повече държавата, която е много по-силна, несравнено по-силна отъ нѣколко частни лица, може — и би трѣбвало — да обвърне Софийската желѣзнопътна работилница въ една фабрика, където да се поправятъ вагонитѣ и всичкитѣ подвиженъ материалъ, който е необходимъ за желѣзницитѣ!

По принципъ азъ не се обявявамъ противъ отпускането на тази сума отъ 3½ милиона лева, защото тя е била необходима и е изразходвана за поправка на вагони въ Софийската държавна желѣзнопътна работилница, но азъ се обявявамъ противъ начина на изразходването на тази сума — за временни работници. Би трѣбвало, както казахъ, Софийската държавна работилница да бѣде обвърната въ нѣщо като фабрика, където да има постоянни, а не временни работници, защото когато работницитѣ сж временни, могатъ да ставатъ злоупотрѣбления, често пъти се създаватъ синекурни длѣжности за охранване на партизани и т. н. Тази сума трѣбваше да се предвиди навре-

мето въ съответния параграфъ отъ бюджета за постоянни работници, и работилницата да се усъвършенствуваще повече.

Прочее, ние не сме противъ отпускането на тази сума, но понеже тя се изразходва по единъ начинъ, при който могатъ да станатъ злоупотрѣбления — дава се за временни работници — ние не можемъ да гласуваме единъ такъвъ законопроектъ, съ който се иска одобрението на министерски постановления, които могатъ да подсилатъ апетититѣ на много партизани за охранване на свои хора.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Поповъ.

Г. Т. Поповъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Идеята на г. министъра, да иска този кредитъ своевременно за поправка на вагони, е похвална, и ще трѣбва да я одобримъ. Ползувамъ се отъ случая тукъ да констатирамъ, че тая година нашето народно стопанство е оцетено най-малко съ 800 милиона лева само затова, че нѣмахме достатъчно и навреме дадени вагони, за да улеснимъ нашия търговски обмѣнъ и нашата износна търговия. Това е фактъ. Отъ месеци насамъ търговското съсловие почти въ цѣла България бие тревога, подава телеграми, дава протести, оплаквания отъ всички гари, и почти едно и сѣщо нѣщо само иска: дайте ни вагони. Знаете, че обикновено презъ м. септемврий и по-после настѣпва едно нормално увеличаване на нашия търговски обмѣнъ, а така сѣщо и на нашия износъ за странство, и тогава именно се чувствува най-голяма нужда отъ вагони отъ страна на мина „Перникъ“, отъ страна на търговци на дървени строителни материали, отъ страна почти на всички производители и експортъори.

На г. министъра ще трѣбва да благодаримъ, че е излъзълъ предвидливъ да поиска своевременно кредитъ за работници за поправка на 1.000 вагони, обаче за да задоволимъ нарастналитѣ нужди на нашето стопанство, ще трѣбва своевременно да се взематъ мѣрки и за набавяне повече вагони, за да улеснимъ нашата износна търговия. Въ днешния моментъ, г. г. народни представители, има повече отъ 50 души търговци само въ София, които се занимаватъ съ продажба на дърва и въглища, внесли сж суми съ вносни листове въ Българската народна банка за въглища, чакатъ ги месецъ-два, три, често пъти 4 месеца. Има хора, които сж вземали паритѣ въ заемъ и плащатъ скѣпа и прескѣпа лихва. Вследствие на кредитната криза банкитѣ имъ правятъ натискъ да върнатъ паритѣ, а тѣ не получаватъ нито единъ вагонъ съ въглища и нѣма отъ къде да взематъ пари. Ако искаме да говоримъ за подобрене на нашия условия, за подобрене на износа, за подобрене и на нашия търговски балансъ, ще трѣбва да се взематъ мѣрки да се набавятъ своевременно и достатъчно вагони. И азъ моля г. министъра да вземе мѣрки да се поправятъ всички тия вагони, на брой около 2.000, които стърчатъ около Софийската гара, и биятъ въ очитѣ на всѣки минувачъ, за да задоволимъ нуждитѣ на народното стопанство. Грѣхота е, срамота е не само ние, но и чужденцитѣ да гледатъ какъ се разпийватъ 2.000 и повече вагони, които струватъ стотици милиони лева.

Смѣтамъ, че г. министърътъ ще вземе актъ отъ тѣзи думи и ще направи нужното.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Добри Даскаловъ.

Д. Даскаловъ (з. в.): Г. г. народни представители! Съ настоящия законопроектъ се иска да се одобрятъ отъ Народното събрание две постановления на Министерския съветъ за поправката на 1.000 вагони. Когато държавата се намира въ едно стѣснено положение, и когато има известни държавни учреждения, които сж искали да поправятъ повече отъ 300 вагони безплатно, мене ми е чудно защо се изразходватъ тѣзи 3.500.000 л. Азъ питамъ г. министъра на желѣзницитѣ, когато мината „Перникъ“ се видѣ въ невъзможностъ да достави навреме порѣчания отъ учреждения и частни лица кюмюръ, поради липсата на вагони и поиска отъ Министерството на желѣзницитѣ да ѝ даде да поправи въ своитѣ работилници безплатно 300—350 вагони, защо министерството отказва да ѝ даде тия вагони? Защо се правятъ тия работи? У менъ остава съмнение, че това се прави нарочно, че държавната пара се разхищава по този начинъ, за да се поддържатъ партизани.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): Вие ходили ли сте въ желѣзнопътната работилница да видите какъ се работи тамъ?

Д. Даскаловъ (з. в.): Мината „Перникъ“, г. Чирпанлиевъ, е поискала да поправи безплатно 300 и нѣколко вагони, но

Министерството на железниците е отказало да ѝ ги даде. Азъ питамъ г. министра на железниците: защо е отказалъ, а отгосле да става нужда да се изразходва една сума отъ 3.500.000 л.?

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата г. министърътъ на железниците.

Министъръ Р. Маджаровъ: По въпроса, че на мина „Перникъ“ не сж били дадени вагони за поправка, ще отговоря, че ако и ораторътъ, който зададе този въпросъ, поиска да поправи вагони, Министерството на железниците ще му ги даде, защото железниците сж едно стопанско и търговско предприятие, което има интересъ отъ това.

Г. г. народни представители! Предъ мене, като министъръ на железниците, стоеше въпросътъ: какъ да бжде задоволена нуждата отъ вагони въ страната, защото сж наличното количество товарни вагони, които имаме, не можеме да пренесемъ увеличения презъ тая година трафикъ.

И. п. Янчевъ (з. в): Не се е явила изведнѣжъ тая нужда я!

Министъръ Р. Маджаровъ: Благодарение на това, че се увеличи трафикътъ, трѣбваше бързо голѣмиятъ паркъ отъ повредени вагони да бжде поправенъ. И действително, всички тия вагони, повредени, които бѣха натрупани около София чакъ до Курило и Сливница, полека-лека се поправиха и въ настоящия моментъ отъ всички тия вагони оставатъ само 200 вагони непоправени, за чиято поправка ще ви искамъ скоро кредитъ. Понеже тая година се яви нужда да бждатъ поправени още 2.000 вагони, а бюджетнитъ срѣдства не стигаха, ние поискаме не допълнителенъ кредитъ, а просто едно прехвърляне на суми отъ единъ параграфъ къмъ другъ. Това е по отношение на формалната страна на разхода.

Сега тукъ се слага още единъ въпросъ: кжде да се поправятъ вагонитъ? Г-да! Ако можемъ да организираме една българска държавна фабрика за направа и поправка на вагони и локомотиви, нищо по-добро отъ това. Въпросътъ е, обаче, на смѣтка: може ли България да издържа една подобна фабрика и има ли срѣдства да я направи? Цнестъ Дирекцията на железниците се намира въ невѣзможностъ да направи нито едното, нито другото. Пък и да ви кажа, и тамъ, дето индустрията е най-силно развита, и дето социалисти управляватъ, като Германия и Англия, и тамъ не се прибѣгва само къмъ държавнитъ работилници за поправка на старото и за направата на нови вагони и локомотиви. Обикновено тамъ се прибѣгва до частнитъ фабрики. И тамъ се гледа дали има смѣтка, дали вложениятъ капиталъ ще се рентира, защото въпросътъ не е само да се иска, основавайки се на принципа, че държавното е по-добро. Засега ние нѣмаме срѣдства да увеличимъ достатъчно даже работоспособността на Софийската и другитъ провинциални железнопътни работилници. Но сжщевременно не забравяйте, г-да, че въ продължение на 5—6 години Софийската железнопътна работилница е почти удвоила и утроила своя капацитетъ чрезъ даването повече срѣдства за нея, даже при това голѣмо стѣснение на бюджета. Но при днешното състояние на Софийската железнопътна работилница можеме ли да кажемъ: даваме ви толкова и толкова капитали, поправете всички вагони? Не. При сегашния капацитетъ на работилницата ние не можемъ да не прибѣгнемъ до частнитъ фабрики.

Какви поправки извършва работилницата? — Лекитъ и по брой голѣми количества поправки. Какво се дава на частнитъ фабрики „Здравина“ и „Кораловагъ“? Даватъ се тежкитъ поправки. Сега се дава за поправка още едно количество вагони, като кредитъ за това се взема отъ единъ параграфъ и се прехвърля къмъ другъ.

Защо сж вземени временни работници? Защото е временна работата. Не е вѣрно, че имаме временни работници въ нашитъ държавни работилници. Тамъ работниците сж месечари става вече нѣколко години. Но когато се увеличи временно работата, пакъ ли искате да назначавамъ месечари? Нали щомъ намалѣе работата, ако сж месечари, ще си останатъ, понеже сж като чиновниците? Тогава ще трѣбва или да ги съкратимъ, или да ги оставимъ, както лошата българска политика прави, да стоятъ и да тегнатъ на бюджета и поправките, вмѣсто три милиона, да струватъ 5—6 милиона, да оскѣпимъ материалитъ и да имаме смѣтка по-скоро да ги хвърлимъ и да купимъ нови. Така че при усиленя работа безъ временни работници не може. Въ това отношение не е правено никакво партизанство. И въ органа на българскитъ железничари, кждето домини-

ратъ социалиститъ, нѣма да намѣрите нито едно оплакване за партизанщина. Тамъ се подбира работникътъ, и се назначава този, който е подготвенъ да върши дадена работа.

Това сж обясненията, които имахъ да дамъ, г. г. народни представители, и ви моля да гласувате законопроекта така, както е предложенъ. И понеже е озаглавенъ законъ, моля, следъ приемането му на първо четене, да се приеме още сега по спешностъ и на второ четене.

Д. Даскаловъ (з. в): Защо отказате на мина „Перникъ“, която искаше да поправи безплатно 300 и нѣколко вагона?

Министъръ Р. Маджаровъ: Защото нѣма работилница.

Д. Даскаловъ (з. в): Мина „Перникъ“ е отправила официално писмо за това. Азъ ще Ви го донеса и ще Ви го посоча.

Министъръ Р. Маджаровъ: Направете питане и ще Ви отговоря.

Д. Даскаловъ (з. в): Защо да правя питане? Отговорете сега.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за одобрение XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 31 юлий 1929 г., протоколъ № 65, и отъ 6 септемврий сжщата година, протоколъ № 73, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Които приематъ предложението на г. министра на железниците, да се даде спешностъ на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Чете)

ЗАКОНЪ*)

за одобрение XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 31 юлий 1929 г., протоколъ № 65, и отъ 6 септемврий сжщата година, протоколъ № 73.

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Чете членъ единственъ — вж. прил. Т. I, № 9)

Председателстващъ В. Димчевъ: Които приематъ прочтения членъ единственъ отъ законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристапваме къмъ точка седма отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за измѣнение закона за трудовитъ земеделски стопанства.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Д. Мангърровъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 15)

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Обаждаъ се: Нѣма го.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Зографски.

Д. Зографски (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Г. министърътъ на земледѣлието и държавнитъ имоти е ималъ щастливата идея да ни занимае не съ законопроектъ за измѣнение на закона за трудовитъ земеделски стопанства, а съ неговото отмѣнение. Законътъ за трудовитъ земеделски стопанства бѣше предшествуванъ отъ другъ единъ законъ — отъ закона за т. п. с., за трудовата поземелна собственост, който се създаде презъ 1921 г. Задачата на този законъ бѣше да отчужди известни земи — частни, манастирски, държавни, на Земледѣлската банка, на Народната банка и т. н. — да ги причисли къмъ единъ фондъ, нареченъ „Трудова поземелна собственост“.

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 9.

ност" и да ги разпредѣли между една категория хора, наречени малоземелни и безземелни. Въ основата на този законъ отъ 1921 г. лежеше единъ принципъ: земята да принадлежи на онзи, който я обработва. Въ стремлението си да се приложи този принципъ бѣха постановени норми: на известни категории собственици на земи, които не работятъ земята си, да се остави една малка частъ, а останалото да се причисли къмъ поземелния фондъ. Процедурата по изпълнението на този законъ бѣше първоначално отчуждението да ставатъ отъ общинскитѣ комисии за трудовата поземелна собственостъ. Решенията на тия комисии подлежеха на одобрение или видоизмѣнение отъ окръжнитѣ комисии за трудовата поземелна собственостъ. Касационна инстанция бѣше Дирекцията за трудовата поземелна собственостъ. Презъ периода отъ м. май 1921 г. до 9 юний 1923 г. дирекцията бѣ успѣла да отчужди около 1 милионъ декари земи, отъ които — спомнямъ си добре като бившъ директоръ на тая дирекция — около 400 хиляди декари бѣха на частни стопани; една много малка частъ, около 22 хиляди декари, бѣха манастирски имоти, а останалитѣ бѣха отчуждени отъ общински и държавни пасища при закрѣгляване границитѣ на меритѣ и при опредѣлянето имъ въ единъ размѣръ до 2 декара за едроглавъ добитѣкъ и половинъ декаръ за дребноглавъ добитѣкъ. Тогава именно се направи най-големата ампутация на меритѣ или на нашата резерва на поземелната собственостъ — меритѣ.

Наскорю, когато провеждането реформата бѣше вече къмъ своя край, поиска се едно измѣнение по отношение на плащането; искаше се да се направи всичко възможно, за да се улесни тая задача въ смисълъ вмѣсто да се дадатъ облигации, да си платятъ хората една частъ въ наличностъ, а друга въ ипотека предъ Земледѣлската банка, защото тогава имаше една външна прѣчка, която не позволяваше да се издадатъ облигациитѣ, предвидени въ закона. Но въ всѣки случай всички, които провеждаха тази реформа много мирно, тихо, безпрепятствено дори отъ страна на собственици, общини и т. н., имаха задачата тази аграрна реформа да бѣде проведена до края на 1923 г. Дотогава всичкитѣ тия имоти, които по силата на тогавашния законъ за т. п. с. подлежеха да образуватъ фонда, щѣха да го образуватъ и щѣха да бѣждатъ раздѣлни на тѣхнитѣ бѣдещи собственици: малоземелни, безземелни, земледѣлски работници, специалисти и т. н. Обаче дойде 9 юний. Следъ 9 юний Дирекцията за т. п. с. въ продължение почти на 1 година бѣше въ застой. Много се мъдруваше какво да се направи съ закона за т. п. с., защото отъ страна на собственицитѣ, притежатели на голѣми чифлици, които не обработваха земята си, които бѣха засегнати отъ тоя законъ, имаше голѣмо давление надъ новото правителство отъ 9 юний за премахването му. Обаче имаше и едно друго течение, което намираще, че въ закона за т. п. с. има нищо, което е отъ голѣмо значение, което е една правда, една справедливостъ, и ще трѣбва да се намѣри начинъ, за да продължи тоя законъ съществуването си до окончателното провеждане на реформата. Така само може да се обясни замѣняването на закона за т. п. с. съ новия законъ за т. з. с. — съ абсолютно нищо друго.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Позволете, г. Зографски, да Ви прекъсна. Преди да се промѣни законътъ за т. п. с. въ законъ за т. з. с., се свика отъ тогавашния министъръ на земледѣлието, г. Янаки Молловъ, една комисия, която бѣше въ много широкъ съставъ отъ компетентни хора. Отъ срѣдата на Народното събрание бѣха представени всички парламентарни групи. Бѣха представени и много общественици и всички компетентни хора, които сѣ работили въ тая областъ. Представителъ на Земледѣлската парламентарна група бѣше г. Минчо Дилиановъ. Заседанията на тази комисия траяха 7—8 дни, протоколитѣ сѣ стенографирани, и мнението на г. Дилианова не се различава въ нищо отъ общото мнение за замѣняването на закона за т. п. с. съ законъ за т. з. с.

Д. Гичевъ (з. в): Въ дневницитѣ, обаче, на Народното събрание е писано друго.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Тия речи сѣ стенографирани, и, ако искате, можете да ги прочетете. Азъ не казвамъ, че тѣ сѣ задължителни за Народното събрание, но казвамъ какво защищаваше вашиятъ представителъ въ тази широка и компетентна комисия.

И. п. Янчевъ (з. в): Тая работа не можемъ да я проверимъ. Можемъ да проверимъ само това, което се е говорило тукъ, отъ трибуната.

Министъръ Д. Христовъ: За Ваше сведение, г. Чирпанлиевъ, ще кажа, че дружбашитѣ гласуваха закона за т. п. с., държаха го две години неприложенъ и не отдѣлжиха нито педа земя за оземляване.

Д. Зографски (з. в): Кога е било това?

Министъръ Д. Христовъ: Въ 1921 г. Ние, които сме правили давление, ние, буржоазната партия, демекъ, които сме противъ селското население, ние сме оземлили досега бѣжанци съ 1.800.000 декара. Тѣ стояха на едно мѣсто две години, правиха всичко друго, но не и да прилагатъ закона за т. п. с.

Д. Зографски (з. в): Не е вѣрно. Азъ съжалявамъ, че нѣмамъ сега данни, за да Ви документирамъ, че това, което казахте, г. министре, не е вѣрно. Вие използваше случая да говорите сега, когато ме намирате въ това положение, безъ бележки и безъ данни.

Министъръ Д. Христовъ: Ще се аргументирате при второто четене.

Д. Зографски (з. в): Азъ ще Ви донеса документи и ще Ви докажа, че това, което говорите, съвсемъ не е вѣрно. Защото азъ знамъ много добре, че бѣха отчуждени единъ милионъ декара и всичкитѣ тия отчуждени имоти бѣха дадени въ рѣшетъ на нови притежатели подъ наемъ, а за друга частъ отъ тѣхъ бѣха издадени актове за трудова поземелна собственостъ.

Министъръ Д. Христовъ: Нѣма издадени актове презъ ваше време за повече отъ 50 хиляди декара, а ние сме оземлили малоимотни съ 1.850.000 декара! Смѣтайте кѣде е едното и кѣде е другото!

Д. Зографски (з. в): Поради тия скруполи, г. г. народни представители, въ болшинството тогава се очертава желанието да се запази тази така наречена поземелна, аграрна реформа. И, действително, измѣни се само нейната фирма: отъ т. п. с. става т. з. с., или трудови земледѣлски стопанства. Промѣни станаха и по отношение процедурата на отчуждаването: общинскитѣ комисии, които се предвиждаха по стария законъ за т. п. с., станаха общински съвети, и вмѣсто окръжнитѣ комисии, които, за честъта на този институтъ, се председателстваха отъ единъ членъ отъ окръжния съдъ, се поставиха околийски комисии, въ които ще има единъ съдия. Освенъ това дирекцията не остана вече като касационна инстанция да решава въ окончателна форма отчуждителнитѣ преписки по закона, а се даде право на собственицитѣ да ги обтѣжватъ предъ Върховния административенъ съдъ.

Азъ нѣма да говоря за земята, които сѣ причислили къмъ фонда т. з. с., отъ общинскитѣ мери, защото такива най-безпрепятствено можеха да се взематъ при закрѣгляването имъ отъ бригадитѣ — следъ като ги измѣрятъ и закрѣглятъ, всичко, което оставаше въ повече отъ опредѣлената норма, която дадено село имаше право да използва, бѣше причислявано къмъ фонда. И аслж, ако може да се говори за фондъ т. п. с. или т. з. с., то може да се говори за фондъ отъ общинскитѣ мери. Отъ тѣхъ, както казахъ преди малко, се направи тази година ампутация надъ 1 и половина милиона декара. Но азъ ще говоря за ония земи, които съставятъ по-големата мажнотия, за които е установена специална процедура както по стария законъ за т. п. с., така и по закона за т. з. с., за да се види дали правилно, редовно, законосъобразно може да стане едно отчуждение.

Азъ казахъ и съмъ длъженъ да повторя, че за тия 400.000 декара земи, които бѣха отчуждени по закона за т. п. с., следъ 9 юний почнаха да ставатъ анкети отъ страна на дирекцията, да се търси какъ е действувала дирекцията по-рано, при стария режимъ, по закона за т. п. с., дали е действувала закономѣрно, законосъобразно и т. н. Като не можеха да намѣрятъ нищо, измислиха да измѣнятъ закона.

Министъръ Д. Христовъ: Много работи намѣрихме.

Д. Зографски (з. в): Защо не ги изнесохте?

Министъръ Д. Христовъ: Плякосвахте тогава съ вашата Дирекция за т. п. с. — това едно. И второ, което е важно, наемитѣ и сега ги събираме; вие не ги събирахте, понеже правѣхте партизанлъкъ съ т. п. с.

Д. Зографски (з. в): Не е вѣрно.

Г. Марковъ (з. в): Много чифлици спасихте! Голѣми заслуги имате!

Министъръ Д. Христовъ: Азъ ще Ви докажа това съ денни. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Вие насаждахте въ селското население най-голѣма и най-неоправдана корупция и разслабвахте народната енергия.

И. п. Янчевъ (з. в): Вие извършихте нарушение на закона.

Д. Зографски (з. в): Никаква корупция не е насаждана. Напротивъ, на селското население, което бѣше заинтересовано отъ приложението на закона за т. п. с., му се даде да разбере, че законътъ ще се прилага така, както повеляватъ неговитѣ постановления.

Министъръ Д. Христовъ: Вие го прилагаете не както повеляваха неговитѣ постановления.

Д. Зографски (з. в): А вие какъ искахте да го прилагаме?

Д. Витановъ (д. сг): Както искаше дружбата, така се прилагаше тоя законъ.

М. Мотевъ (д. сг): Отъ името на дружбитѣ говорѣхте вие тогава.

Д. Витановъ (д. сг): И най-напредъ трѣбваше да се оземлятъ председателятъ и нѣколкото членове на дружбата!

Д. Зографски (з. в): Вие имате доклада на комисията по прилагането на закона. Вие знаете, че вследствие на този докладъ на много мѣста, кждето не разбираха закона, стана нужда да се устройватъ конференции, било селски, било окръжни, както и конференции на всички деятели, които ще работятъ по закона самостоятелно, ...

Министъръ Д. Христовъ: Вие, когато биехте хората, и тогава правѣхте конференции!

Д. Зографски (з. в): ... за да се уеднаквятъ разбиранията на всички и за да може да се приложи правилно реформата, която бѣше създадена тогава. Имало е търкания, имало е недоразумения! Оземляването не можеше да стане така лесно съ една реформа, каквато е тая за т. п. с. Дори Максъ Лазаръ, когато дойде въ дирекцията да се заинтересува, въ какво положение се намира тая реформа, се учуди отъ добрия начинъ, който е избрало правителството тогава за прилагането на тая реформа.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кой?

Д. Зографски (з. в): Максъ Лазаръ — секретаръ на международното бюро.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ сж велики хора. Белки въ сурата ще те изругаятъ? Тѣ все така казватъ.

Д. Зографски (з. в): „Азъ съмъ — казваше той — изучавалъ аграрната реформа въ другитѣ страни, но изглежда, че вие сте налучкали най-правилния пътъ за нейното разрешение; единствениятъ съветъ, който бихъ могълъ да ви дамъ, е да побързате. Азъ не зная да сж се правили нѣкъде такива реформи, особено реформитѣ за земята, безкрѣвно. Вие правите една безкрѣвна революция на поземелната собственость“. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): И професоръ Дамашко сжщо така писа.

Д. Зографски (з. в): Но, за голѣмо съжаление, трѣбва да се знае, че докато аграрната реформа се прилагаше въ наше време безкрѣвно, кръвта дойде следъ 9 юний. И това не го говоря за партизанлъкъ. За 164 хиляди декара, дадени на Ломската околия, се дадоха стотици трупове на рѣката Дунавъ. Това е положението, г-да, ако искаме да бждемъ обективни. Ние действахмъ съ ясното съзнание, щото всички тия земи, които трѣбва да ги притежава собственикътъ на обработваемата земя, да отидатъ въ негови рѣце, и това щѣше да стане, ако не бѣше тази фатална дата 9 юний, която попрѣчи за правилното разпределение на земята. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Фатална споредъ Васъ. Тя е свѣтла дата за българския народъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Свѣтла е за Васъ.

Министъръ Д. Христовъ: Жертвитѣ се дължеха на чуждо злато, на което Вие и Вашитѣ приятели бѣхте инструменти.

Д. Зографски (з. в): Азъ ли?

Министъръ Д. Христовъ: Вашитѣ приятели бѣха инструменти на всѣкакви чужди интереси, но не и на български интереси.

Д. Зографски (з. в): Това сж думи. Ако има такива хора, кажете на властта да ги улови, а не само да съете инсинуации.

Министъръ Д. Христовъ: Нѣма никакви думи, защото септемврийскитѣ събития не бѣха предизвикани отъ т. п. с. и т. з. с.

Д. Зографски (з. в): И ваши хора писаха, че „въ Дирекцията на т. п. с. се е курдисала една стѣрга, за да се престѣргватъ собственицитѣ на чифлицитѣ; има ли нѣкъде подобна корупция!“ Кого сте уловили досега, за да правите тия диверсии?

Министъръ Д. Христовъ: Нѣма никакви диверсии. Имаше навремето отчети и данни, които ние публикувахме и отъ които се вижда, че вие изключително оземлявахте хора, ваши партизани и най-важно хора, които не бѣха земледѣлци и селски стопани, ...

Д. Зографски (з. в): Това не е вѣрно.

Министъръ Д. Христовъ: ... защото искахте да увеличите вашата орда. Това е истината. Спомнете си какви събития преживѣхмъ ние. Чудно е сега, какъ имате куража да говорите тия работи въ Народното събрание!

Д. Зографски (з. в): Ние сме се стремѣли да оземляваме всички, които имаха право, и раздавахме земи, съобразно фонда. Дори на менъ лично се правѣше упрѣкъ и се казваше, че въ Кнежа по-голѣмата частъ отъ оземленитѣ били комунисти, а азъ отговаряхъ, че именно така трѣбва да бжде; че комунититѣ трѣбва да се оземлятъ, за да не мислятъ, че съ революция могатъ да оправятъ свѣта. Дай му земя, прикови го къмъ нея и го направи миренъ гражданинъ на тая страна. Ние мислѣхме, че съ тая реформа ще внесемъ спокойствие въ страната и съ това съзнание сме работили до последния моментъ. И абсолютно нищо нѣма, което да засѣнчва нашата дейность презъ това време. Вие можете да говорите за законодателството, можете да говорите за правени грѣшки, но знайте, че най-малко грѣшки сж направени при прилагането на аграрната реформа. Вие се чудите, г. министъръ-председателю?!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Чудя се, че можете да давате значение на тия Ваши думи.

Д. Зографски (з. в): Защо?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Че кой е този, който, като направи нѣщо, ще стане да каже, че то не е добро?

Д. Зографски (з. в): Не за това сме го правили, за да се хвалимъ.

Г. Марковъ (з. в): Г. министъръ-председателю! Има внесено предложение за анкета по тая работа, но г. министъръ Христовъ бѣга отъ анкетата. Ваши депутати отъ болшинството искатъ анкета за дѣлата на Земледѣлската банка. Защо не приемете анкетата?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Когато болшинството поиска анкета, тогава нито азъ, нито министъръ Христовъ можемъ да бѣгаме — ние ще си отидемъ. Това е ясно.

Г. Марковъ (з. в): Недейте смутлява това.

М. Мотевъ (д. сг): Г. Зографски! Вие знаете, че нѣкой си Перчемлиевъ, като председател на комисията, обулъ потури, идва въ нашето село и казваше: „Ние сме партия.

която взема отъ богатитѣ и дава на сиромаситѣ“. Това той го каза въ общинската канцелария въ Ваше присъствие.

Д. Зографски (з. в): И какво стана?

М. Мотевъ (д. сг): Стана това, което казвамъ.

Д. Зографски (з. в): Че има ли грѣшка въ това? Сега вие не давате ли на вашитѣ партизани облаги въ формата на гратификации по бюджета на Министерството на земледѣлието и т. н.?

М. Мотевъ (д. сг): Когато днесъ прилагаме този законъ, ние плащаме — съгласно нашия основенъ законъ, конституцията — не по 80—100 л. на декаръ ниви, както се плащаше въ ваше време — азъ въ ваше време, като общински съветникъ, прилагамъ закона и зная това — а плащаме по 1.500—2.000 л. на декаръ.

Д. Зографски (з. в): Законътъ предвиждаше срѣдна аритметическа оценка, оценките между 1905—1915 г. Ние вземахме сведенията за тия оценки отъ нотариуситѣ. Ако законътъ, споредъ васъ, не е билъ свършенъ, можете да го критикувате, но по отношение духа на закона, на неговата главна задача — да даде земя на малоземелнитѣ — и по учредената процедура, не можете да кажете нищо.

Д. Витановъ (д. сг): За беззаконията, които вършихте, е дума. Въ моего село отчуждиха по стария законъ имота на единъ стопанинъ и впоследствие отмѣниха това отчуждаване. Председателътъ и секретарътъ на дружбата се избиха за една нива близо до селото, която се остави за дворни мѣста — въ дружбата се избиха, кой да я вземе.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): (Къмъ Д. Зографски) Пловдивската мера вие я раздадохте предъ изборитѣ. Нѣма нужда да се отнасяме до свидетели, които ги нѣма тукъ. Г. Гичевъ! Вие сте тукъ, ще свидетелствувате предъ г. Зографски, че отчуждихте 8.000 декара отъ Пловдивската мера и я раздадохте на циганитѣ, за да гласуватъ въ изборитѣ за васъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Д. Зографски (з. в): Не на циганитѣ, а на агрономитѣ.

Министъръ Д. Христовъ: Циганитѣ били агрономи!

Д. Ивановъ (з. в): Циганитѣ сж най-добритѣ граждани на България. Какво отъ това, че сж цигани? И тѣ сж се били за тая страна на фронта така, както всички българи. Защо да не имъ дадемъ земя?

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Още много има да се каже, но ще го кажемъ утре.

Д. Гичевъ (з. в): Защо говорите за цигани? Половината отъ васъ сж избрани съ цигански гласове.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Ти бѣше окръженъ управителъ, когато се раздаде мерата.

Д. Гичевъ (з. в): Ние я дадохме на хора, за да я работятъ, а вие я дадохте на ваши партизани. Въ Пловдивъ сега нѣма мера.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Съ гласоветѣ на циганитѣ взехте 4.800 гласа въ Пловдивъ.

Д. Гичевъ (з. в): Вие я дадохте на ваши партизани, за да я купува министъръ Христовъ чрезъ Балтовъ и други.

Министъръ Д. Христовъ: Г. Чирпанлиевъ не Ви обижда, г. Гичевъ. Той Ви казва само, че като окръженъ управителъ сте били покровителъ на циганитѣ, за които сега се казва отъ тая трибуна, че имали агрономическа подготовка!

Д. Гичевъ (з. в): А сега циганитѣ сж ваши покровители въ изборитѣ.

Н. Стамболиевъ (з. в): Ние говоримъ за беззаконията ви.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Стига бе, г-да!

Н. Стамболиевъ (з. в): Г. Кърджиевъ, директоръ на т. з. с., е оземленъ, заедно съ още двама души началници

на отдѣления, въ Варненско. Ние сме депозирали питане по този въпросъ, но г. министърътъ не е отговорилъ. Ние искаме да ни се отговори: тия селяни, които сж безъ земя, какво ще правятъ, когато за тѣхна смѣтка директорътъ на т. з. с. е оземленъ съ 40 декара и търгува съ тѣхъ? Ние ще занимаемъ Парламента съ този въпросъ и ще чакаме да видимъ какво ще отговори г. министърътъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Г. Стамболиевъ! Нѣмате думата.

Н. Стамболиевъ (з. в): Г. министърътъ не отговори, защото възможно е и той да е оземленъ нѣкъде.

Министъръ Д. Христовъ: Е, разбрахме, че сте оземлявали циганитѣ! Не е голѣма работа! Чухме го!

Н. Стамболиевъ (з. в): Но Вие сте оземлили Вашитѣ чиновници, които търгуватъ съ дадената имъ земя. Имате суратъ да приказвате още!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Вие ли имате суратъ да говорите, които идвахте въ София съ човали да грабите? Вие ли трѣбва да говорите? Не ви е срамъ!

Н. Стамболиевъ (з. в): Кажете, защо оземлявате ваши чиновници, които търгуватъ съ дадената имъ земя?

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Стига бе, г. Стамболиевъ!

И. Бомбовъ (д. сг): Нека каже г. Стамболиевъ: мерата на гр. Варна до самата черта на града не бѣше ли раздадена въ тѣхно време на началници, на специалисти при Министерството на земледѣлието?

Н. Стамболиевъ (з. в): Мълчете. По този въпросъ ние ще приказваме.

Е. Колевъ (д. сг): Стига си дрънкалъ!

Н. Стамболиевъ (з. в): Дори г. Ради Василевъ казваше, че ще повдигне въпросъ въ Парламента; той мълчи сега, но ние ще повдигнемъ този въпросъ.

И. Бомбовъ (д. сг): Отговорете на моя въпросъ!

Н. Стамболиевъ (з. в): Имайте търпение! Ние ще изнесемъ този въпросъ.

И. Бомбовъ (д. сг): Не вдигайте гюрултия, а отговорете на въпроса. Кажете, истина ли бѣше тази работа, която азъ казвамъ?

Н. Стамболиевъ (з. в): Истината ние ще я изнесемъ, но вие мълчете сега!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Стига си дрънкалъ праздни приказки! Не се работи съ шумъ, а съ умъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Д. Зографски (з. в): Г. г. народни представители! По тѣзи причини Демократическиятъ сговоръ, който не намери въ себе си куражъ да послуша съветитѣ, които му се даваха отъ Съюза на поземелнитѣ собственици, чифликчинитѣ, плащайки данъкъ на своитѣ разбирания, въ края на краищата съзна необходимостта отъ тая реформа и се принуди следъ дълги и широки шетания и анкети, да измѣни закона за т. п. с. въ законъ за т. з. с. Никакви сжществени измѣнения не станаха; станаха промѣни само по отношение процедурата и по отношение оценките на имотитѣ, като се признаха оценките по днешни пазарни цени.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Срѣдни оценки.

Д. Зографски (з. в): И започна да се прилага реформата. На нова смѣтка всичкитѣ този материалъ — събранъ въ миналото по единъ безспоренъ начинъ, а бѣха събрани всички необходими данни и доказателства, особено за имотитѣ на частнитѣ стопани — трѣбваше да бѣде подхвърленъ на нови анкети, които станаха нескончаеми, и отъ 400 хиляди декара земя, отчуждена и причислена къмъ фонда т. п. с., скоро научихме, че е достигната цифрата 130 хиляди декара. Значи, голѣма частъ отъ чифликчинитѣ бѣха признати за модерни стопани и имъ бѣха

освободени имотите, които имъ бѣха отнети по закона за т. з. с. — за модерно обработваемите имоти на чифлици сѣ оставиха по 1.500 декара земя.

Азъ съмъ обходилъ почти цѣла България и особено по-големите земеделски стопанства, които бѣха обектъ за отчуждаване по закона за т. п. с. Съ изключение на братя Харитови въ Минкова махала, нито единъ чифликъ, нито едно стопанство не може да се счита за модерно стопанство. По-големата частъ отъ тия големи стопанства бѣха напустнали земята си за обработване; инвентарътъ имъ дори, който имаха, седѣше настрана рѣждясалъ. Тѣ бѣха станали формални изпощарски стопанства. Дори въ чифлика на единъ чужденецъ, Белиградияно, въ Ломска околия, „Бѣскара“ нареченъ, е работено по единъ модеренъ начинъ; въ чифлика е имало всички земеделски оръдия и сѣчива и модерни машини, обаче, по какви причини не знамъ, Белиградияно го зарѣзва, влиза въ връзка съ едно село, Банатчени, и дава една частъ отъ земята си да се обработва отъ селяните на това село, а останалата частъ дава на сѣседните села подъ наемъ на изпоща. За това големи части отъ земята на всички чифлици, които претендираха, че обработватъ земята си сами, бѣха отчуждени и имъ бѣше оставена една малка частъ, колкото предвижда законътъ. Но впоследствие виждаме, гледствие на тия анкети, които станаха, че земята на големите земеделски стопанства и чифлици, която бѣха отчуждени, останаха свободни.

Въ мотивите на законопроекта г. министърътъ казва, че се касае за 60 хиляди декара. Разбира се, следъ данните, които сѣ събрали, следъ привилегиите и обещанията, които сѣ дали, че ще ги освободи, много ясно е, че и тия 60 хиляди декара следва сега да бждатъ освободени и по този начинъ да бжде ликвидирано съ тая аграрна реформа, защото големите комплекси земи, които е трѣбвало да се причислятъ къмъ фонда, сѣ вече раздали, и дирекцията стана излишенъ институтъ, трѣбва да бжде ликвидирана и т. н. Но всичката работа е тамъ, че тѣзи имоти, които фактически навремето бѣха анкетирани и добре проучени отъ дирекцията, бѣха рар excellence земи, стопаните на които не участвуватъ непосредствено въ обработването имъ, а благодарение пъкъ на давлението отъвън, бѣха признати за модерни стопанства и освободени отъ отчуждаване. Вѣрно е, че единъ комплексъ поземеленъ фондъ отъ 60.000 декара е нищо въ сравнение съ онова количество, което имаше по-рано. Ако искате, вие можете да ги освободите и тѣхъ, но вие смѣтате, че съ това аграрната реформа не е разрешена. Защо? Защото преди всичко въ основата на този законъ лежи принципътъ: земята да принадлежи на този, който я обработва. Всички ония пустѣщи земи, които имаха разни стопани и чифлици вие имъ ги повърнахте, като ги признахте за собственици. Фактически не става равномерно разпредѣление на тази поземелна собственостъ. Съ този фондъ отъ 400.000 декара все щѣха да се оземлятъ 10—15.000 семейства. Това е все една загуба, така да се каже, за тѣзи хора, които очакваха съ тази реформа нѣщо за себе си.

Друга една грѣшка се извърши съ земята, за които даже вие бѣхте влѣзли въ пазарлъкъ съ собствениците — какъвто е случаятъ съ чуждите подданици. Вие си спомняте много добре, и г. министърътъ на земледѣлието знае, че навремето съ ромънските подданици вие влѣзохте, по силата на едно министерско постановление, въ пазарлъкъ и купихме по 650—1.200 л. декара; тѣзи земи бѣха раздали на малоземелни и безземелни въ Ломска околия, и една такава частъ въ Пловдивско; и, въпрѣки това, въ преговорите, които правихте навремето съ Ромъния, платихте 75.000.000 л. за тѣзи земи. Вие бѣхте платили 50% отъ тѣхната стойностъ споредъ пазарлъка. Ония 75.000.000 л. се намиратъ сега съвсемъ неправилно платени на Ромъния, безъ да има кой да защити България по този въпросъ.

Министъръ Д. Христовъ: Приказки разправяшъ! 75.000.000 л.!

Д. Зографски (з. в): Реституциите какво сѣ?

Министъръ Д. Христовъ: Урбулишки приказващъ. — Топтанъ! Топтанджийска работа!

С. Дръновски (з): Вестниците писаха това нѣщо, г. министре!

Министъръ Д. Христовъ: „Държавенъ вестникъ“ писа ли го? Ако това го пише „Държавенъ вестникъ“, разбирамъ. Че вестниците какви не четитъ пишатъ!

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Това е за заплащане имотите на ромънски подданици.

Д. Гичевъ (з. в): Ти приказвай, когато дойде да се приказва за политика и за лесичентъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Азъ приказвамъ по тѣзи въпроси сериозно, защото смѣтамъ, че имамъ насреща си сериозенъ човѣкъ. Ако си дърдорко, тогава намѣри си мѣстото. Азъ говоря по този въпросъ, защото съмъ докладвалъ закона и го познавамъ много по-добре отъ тебе. Затуй приказвамъ! И ако правя корекцията, че ние при измѣненіето на закона за т. п. с. не се отдалечихме отъ старото изплащане на частните имоти на ромънски подданици, то значи, че нѣма защо да се увеличава тази сума. И затуй г. министърътъ ви каза, че това сѣ приказки. Ние въ България аграренъ въпросъ нѣмаме. Агрономически — да! И въ комисията се устаканяхме на тази работа. И г. Дръновски, и други казаха туй, а Вие, г. Гичевъ, пресичате дето трѣбва и дето не трѣбва! На всѣко гърне и миродия! Ти можешъ да печаташъ само фалшиви удостоверения за земеделския конгресъ. . . .

Е. Колевъ (д. сг): (Къмъ Д. Гичевъ) Видѣ ли какъ ти го лепна? Пиено-платено!

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): . . . и да запечатвашъ кръчки, за да те сѣди окръжниятъ сѣдъ въ Пловдивъ. Но, слава Богу, не си далъ доказателства, че можешъ да вършишъ сериозна работа.

Д. Гичевъ (з. в): А ти си далъ доказателства, че можешъ да запечатвашъ училища и църкви. Ти въ кръчма ли си? Ти отъ кръчмарската партия ли си?

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Азъ смѣтамъ, че г. Зографски говори сериозни работи и му правя сериозни възражения, не кръчмарски.

Д. Гичевъ (з. в): Човѣкъ може да помисли, че си отъ кръчмарската партия. Защо приказвашъ за политика?

Д. Зографски (з. в): Г. г. народни представители! Щомъ искате да освободите отъ отчуждаване частните земи, реформата въ този си видъ не е завършена. Първоначалните мотиви и въобще основните начала, легнали въ този законъ, се измѣнятъ. И безъ да имате закона за трудовата поземелна собственостъ или тоя за трудовите земеделски стопанства, вие можете чисто и просто съ другъ законъ, съ закона за меритъ, да посегнете на общинските мери, да ги отдѣлите, безъ да има нужда да продължавате аграрната реформа. Защото общините най-добре могатъ да понесатъ тая работа: една заповѣдъ и — свършена работа; ще оцените земята, ще ги отдѣлите и тоя голъмъ комплексъ отъ отчуждени и причислени къмъ тоя фондъ земи можете — безъ да създавате дирекция, безъ да създавате специаленъ законъ — да ги разпредѣлите. Но трѣбваше да се плаща данѣкъ на известни увѣличения навремето, че трѣбва да се върви въ този пътъ, и затуй се трѣгна изъ него. Азъ знамъ, че и сега въ вашата срѣда има хора, които не сѣ съгласни съ това, което г. министърътъ предлага — да бждатъ освободени отъ отчуждаване частните земи, като знаятъ, че има маса пустѣщи земи или други, които сѣ ги използвали, които се даватъ подъ наемъ, и никога стопанинътъ имъ не ги е работилъ и нѣма да ги работи; има хора въ вашата срѣда, които не сѣ съгласни да се признаятъ такива земи като модерно обработвани земи и да се оставятъ на стопаните имъ. Въ сжщностъ, какво става? Всички, на които освободихте имотите по закона за трудовите земеделски стопанства, на другия день започнаха да си ги продаватъ свободно; и ги продаватъ по пазарни цѣли. Това не бѣха земеделски стопанства, които се обработваха отъ стопаните имъ. Въпрѣки изричните твърдения, че ще искате отъ тия хора, на които се оставятъ земята, да модернизиратъ стопанствата си, всичко това стана навремето само и само за да се даде възможностъ на чифлициите да измъкнатъ своите земи отъ ударитѣ, както на закона за т. п. с., така и на закона за т. з. с. И фактически останаха малки количества земи, които вие искате днесъ да повърнете. Повърнете ги, това е ваша работа — вие имате болшинство, можете да турите кръстъ на този законъ.

Другъ единъ източникъ на земи за фонда, това сѣ манастирските земи. Манастирските земи не сѣ Богъ знае колко — тѣ сѣ около 25—29 хиляди декара. Разбирайки смисъла на закона и значението на манастирите, тѣхното минало и настояще, и предъ видъ на това, че тѣ могатъ да станатъ добри разсадници на култура, да съз-

дадатъ образцови стопанства, навремето наредихме една анкета, която установи каква частъ отъ манастирскитѣ имоти сѣ необходими, за да си създадатъ манастирскитѣ свои стопанства за преживѣване на общежитието, а останалитѣ земи да се отчуждатъ. И тогава бѣха отчуждени максимумъ 22—23 хиляди декара манастирски земи, а останалитѣ се оставиха на манастирскитѣ да ги организиратъ въ образцови стопанства, като имъ се внуши, че ако не създадатъ добри и модерни стопанства, може на нова смѣтка да се върнемъ да имъ отчуждимъ и тия оставени имъ земи. А, както знаете, най-заемарени стопанства сѣ манастирскитѣ. Има манастири, които иматъ по хиляди декари земи, но нѣматъ добре уредени, модерни стопанства. Такъвъ манастиръ е, напр., манастиръ „Св. Богородица“ на Пловдивската св. митрополия; въ сѣщностъ сега тамъ нѣма манастиръ, защото той е изгорѣлъ преди 50 години — въ 1878—1879 г. — Но 50 години Пловдивската св. митрополия експлоатира манастирскитѣ земи. По-големата частъ отъ тѣхъ сѣ ценни земи, тѣ сѣ подъ вода и се засѣватъ съ ценни култури и т. н. И, все пакъ, отъ доходитѣ на тия земи не сѣ могли поне да реставриратъ манастира. Естествено, при това положение дирекцията се принуди навремето да отчужди всички земи на тоя манастиръ, защото нѣма ли общежитие, нѣма и манастиръ. А колкото се отнася до другитѣ манастири, дето иматъ общежитие, на тѣхъ се оставиха известни количества земи; напр., на Рилския манастиръ се оставиха 2.000 декара. Тѣ имаха организация, която имъ даваше възможностъ да създадатъ едно модерно, образцово стопанство.

Другъ източникъ на фондови земи сѣ държавнитѣ земи. Знаете кжде сѣ тѣ: това сѣ държавнитѣ совати „Йоза“ въ Свищовско, тия въ мѣстността източно отъ Никополъ, наречена „Шовеня“, и нѣкои други такива държавни комплекси, които сѣ незначителни. Съ тѣхъ работата бѣше най-лесна — да се взематъ отъ държавата и да се дадатъ на малоземелнитѣ и безземелнитѣ.

Накрай дохождаме до другъ единъ източникъ за тоя фондъ: това сѣ земитѣ на Земледѣлската банка. Действително, когато се създаде законътъ за т. п. с., Земледѣлската банка разполагаше съ едно количество отъ 30—40 хиляди декара земи. Ние знаехме, че тия земи и въ момента, когато се прилагаше законътъ, бѣха въ владение и въ използване отъ старитѣ имъ собственици-приобретатели. Поради неуредени задължения, имотитѣ останали да се числятъ къмъ Земледѣлската банка, обаче старитѣ имъ стопани ги използватъ, обработватъ ги. Дадохме имъ срокъ едно шестмесечие, следъ това второ шестмесечие и въ края на 1922 г. всичкитѣ тия земи на Българската земледѣлска банка бѣха влѣзли въ рѣцетѣ на старитѣ имъ собственици, понеже тѣ си бѣха вече уредили смѣткитѣ. Тѣ обясняваха тая работа съ туй, че не обичали да си уреждатъ смѣткитѣ. Поради съвсемъ дребни задължения имотитѣ имъ стояха на името на Земледѣлската банка. Обаче съ тия имоти се ликвидираше още тогава. Имотитѣ, които бѣха при Народната банка, не бѣха поземъ отъ 300—400 декара. Тѣ бѣха ипотекирани и струваха много скѣпо — по тогавашна оценка по нѣколко хиляди лева сгруваше всѣки декаръ. Чисто и просто, дирекцията се отказа да вземе тия земи за фонда, защото мислѣхме, че не бива да вземаме такова малко количество земя на висока цена.

Така щото фондътъ т. п. с. остана да се образува главно и единствено отъ общински мери, отъ държавни имоти, отъ една частъ отъ манастирскитѣ имоти и отъ частни отчуждения. Съ тоя фондъ оперирахме, както ви казахъ, до края, и по него имавме на разположение единъ милионъ декара земя. Но впоследствие положението се измѣни. Вѣрно е, че въ края на 1924 г. у насъ нахълтаха бѣжанцитѣ. Вѣрно е, че ние, вмѣсто да мислимъ за оземляването само на нашитѣ малоземелни и безземелни, трѣбваше да търсимъ начинъ, какъ да оземлимъ дошлитѣ наши сънародници отъ поробенитѣ краища на България. И тогава голѣмата частъ отъ тия земи, както ви е известно, бѣха раздадени на бѣжанцитѣ. По този начинъ аграрната реформа така, както ние я бѣхме захранали, бѣше къмъ ликвидация. Преди една година тукъ ни сезираха съ едно ликвидационно бюро на Дирекцията за т. з. с. Видѣхме тогава неговитѣ смѣтки и разбрахме, че то е почигъ вече въ своя залѣзъ. Ние дори настоявахме чакъ по-скоро да му дадемъ възможностъ да ликвидира. Нѣкои казахъ даже да ликвидира веднага. Нашата парламентарна група бѣше на мнение това бюро да извърши своята работа докрай — поне тия земи, които ги има, да ги раздаде на ония, които иматъ право да ги получатъ по закона за т. з. с. Но днесъ сме изненадани, когато виждаме, че чисто и просто, въ края на краищата, г. министърътъ иска да освободи отъ отчуждение частнитѣ земи.

Азъ се чудя, защо вие навремето, още при създаването на закона за т. з. с., нѣмахте куражъ да освободите тия земи и да не сгаваше нужда отъ тия дълги и широки анкети. Языкъ за стотицитѣ милиони лева, които се излякоха отъ тая Дирекция за т. з. с. Съ скромни сръдства можеше да се свърши повече работа, безъ да става нужда да продължи тя толкова дълго време своего съществуване.

Но азъ съмъ длъженъ да ви кажа, че така ликвидирани съ закона за т. з. с., вие не реализирате тая аграрна реформа въ нейнитѣ постановления, въ нейния смисълъ и разумъ. Тая реформа си остава единъ откритъ въпросъ, защото рано или късно ние ще трѣбва да видимъ, какво трѣбва да стане съ тия частни отчуждени земи. Не е достатъчно това, което стана. Може би г. министърътъ ще каже, че дирекцията нѣма какво вече да върши, както е ималъ случай и другъ пътъ да ни казва това. Но, г. министре, когато Вие ежедневно заявявате, било тукъ, било въ комисията, че трѣбва да повдигнемъ доходността на нашата земя и когато Вие знаете, че земята е най-доходна само когато се обработва отъ нейния собственикъ, отъ самия нейнъ стопанинъ, Вие не можете да си позволявате тоя луксъ въ днешното време, когато производството е намалено, когато нуждитѣ на нашия износъ изискватъ да увеличимъ до максимални размѣри нашето производство, за да можемъ да управимъ маса други неуредени, които имаме, да оставите пустѣщи земи така да стоятъ неопработени, или да дадете възможностъ на хората да продаватъ тия земи по цени, каквито намѣрятъ за нужно. Това е неумѣстно. Или ще се съгласите, че ще трѣбва да държите докрай на тая аграрна реформа и ще трѣбва да вземете тия земи, за да ги раздадете на малоземелни и на безземелни стопани, или ще бждете последователенъ на внушенията на вашитѣ приятели-чиflikчи, които искаха още навремето да се премахне тоя фондъ.

Т. Христовъ (д. сг): Я кажете, колко чифликчи има въ България.

Д. Зографски (з. в): Тѣ се знаятъ колко сѣ.

Т. Христовъ (д. сг): Кажете ги, кжде сѣ.

Д. Зографски (з. в): Тия чифликчи искаха премахването на тоя фондъ.

С. Кърловъ (з. в): (Къмъ Т. Христовъ) Зографски по-добре ги знае тия работи отъ тебе. Ти не ги разбирашъ тия работи.

Т. Христовъ (д. сг): Говорете за модернизирането на стопанствата, а недейте говори за чифликчинѣ. На единъ чифликчия, който имаше петъ сина, вие му вземахте земята, не му оставихте никаква земя да я обработва самъ.

Д. Зографски (з. в): Онзи, който си обработваше земята самъ, не му се вземаше. Законътъ имаше за задача да вземе земята на оня, който не я работѣше самъ.

С. Кърловъ (з. в): А сега има за целъ да не вземе земята на ония, които сѣ дали декларации, че сѣ сговористи.

П. Гаговъ (д. сг): Мълчи тамъ, бе! Тебе затова те връзваха въ Враца — защото разбирашъ отъ други работи!

С. Кърловъ (з. в): Вашиягъ законопроектъ има тая целъ — да раздаде земята на сговористи.
(Пререкания между П. Гаговъ и Д. Гичевъ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Д. Зографски (з. в): Както казахъ първоначално, съ предлагания законопроектъ вие искате не да измѣните закона, а да го отмѣните. И затова азъ казвамъ, че бѣше по-добре да направите тая работа по-рано, за да си остане аграрната реформа откритъ, отколкото да я направите сега, когато сте отчуждили по-големата частъ на земята.

Азъ съмъ длъженъ да заявя отъ името на нашата парламентарна група, че, споредъ насъ, начинътъ, по който ликвидирате закона за т. з. с., не отговаря на духа, вложенъ въ самия законъ, и ние смѣтаме, че тая аграрна реформа остава и за въ бждеще откритъ въпросъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

С. Дръновски (з): Г. председателю! Нѣма зреме да се говори — часътъ е вече 8.

Министъръ Д. Христовъ: Има ли записани оратори или нѣма, за да приключимъ дебатитѣ, ако нѣма записани?

Председателствувашъ В. Димчевъ: Нѣма записани оратори.

Г. Марковъ (з. в): Какъ ще приключите дебатитѣ? Има желаещи да говорятъ.

Министъръ Д. Христовъ: Дали ще продължимъ да говоримъ или не, то е другъ въпросъ. Има ли записани или не — туй искамъ да знамъ. Ако нѣма записани, тогава ще считаме, че дебатитѣ сж приключени и ще отложимъ заседанието за утре.

Г. Марковъ (з. в): Има желаещи да говорятъ.

Министъръ Д. Христовъ: Тогава ще моля да се вдигне заседанието за утре съ сжщия дневенъ редъ.

Г. Марковъ (з. в): Искамъ думата по дневния редъ.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Моля.

Г. Марковъ (з. в): Отъ днешния дневенъ редъ е снетъ въпросътъ, който азъ повдигнахъ, за анкета по разбойничеството. Моля да се тури отново въ дневния редъ по следнитѣ съображения. Въ отговора, който даде на речитѣ на всички оратори по тронното слово, г. министъръ-председателътъ намекна на всевъзможни работи. Като се взематъ предъ видъ и онѣзи съображения, които по-рано изнесохъ, азъ намирамъ, че е основателно да се постави този въпросъ въ дневния редъ и да бжде разгледанъ, като се избере анкетна комисия. Затуй настоявамъ да се включи въ дневния редъ въпросътъ за анкета по разбойничеството.

Председателствувашъ В. Димчевъ: По този въпросъ се говори при разискванията по отговора на тронното слово. Да откриемъ сега наново дебата, мисля, ще бжде излишно. Грѣбова да вършимъ работата.

Г. Марковъ (з. в): Не бива по контрабанденъ начинъ да се изоставя въпросътъ.

Министъръ Д. Христовъ: Моля г. Маркова да направи това предложение утре, за следващия дневенъ редъ, въ присѣдствието на г. министъръ-председателя.

Г. Марковъ (з. в): Но ако поемете ангажментъ да помолите утре г. министъръ-председателя да се съгласи да се постави на дневенъ редъ мѣето предложение.

Министъръ Д. Христовъ: Ще го помоля.

Г. Марковъ (з. в): Добре.

Председателствувашъ В. Димчевъ: Ще опредѣлимъ дневния редъ за утрешното заседание.

Предлага се следниятъ дневенъ редъ:

Трето четене законопроектитѣ:

1. За измѣнението чл. 18 отъ закона за земледѣлскитѣ опитни и контролни институти.
2. За одобряване XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му на 31 юлий 1929 г., и пр.
3. Първо четене законопроекта за измѣнение закона за трудовитѣ земледѣлски стопанства. (Продължение разискванията).
4. Одобряване предложението за одобрение споразумението между министра на финанситѣ и предприемача по възобновяване Народния театър, Маринъ П. Диковъ.
5. Първо четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия за производство на памучни прежди на Акционерното д-во „Текстиль“ въ Варна.
6. Докладъ на прошектарната комисия.

Второ четене законопроектитѣ:

7. За измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.
 8. За освобождаване гаранцитѣ на отчетницитѣ, служили при Борисовградското мирово сѣдилище и при Трънския окр. сѣдъ, на Бръзничкия сѣдебенъ изпълнителенъ участъкъ, зданията на които сж били опожарени и пр.
 9. Одобряване предложението за задържане на държавна служба, докато бжде замѣстенъ отъ българинъ, преподавателя въ клона на Държ. сѣдно техническо училище въ гр. Луковитъ — руския подданикъ Евгени Ващенко.
 10. Първо четене законопроекта за възлагане на Бѣлг. земл. банка да достави за смѣтка на държавата земледѣлски орѣдия и машини на стойностъ около 100.000.000 л. (Продълж. разискванията).
- Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 55 м.)

Председателъ: **АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ**

Подпредседателъ: **В. ДИМЧЕВЪ**

Секретаръ: **Д. МАНГЪРОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народните представители: д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Димитъръ Стефановъ, Добри Димитровъ, Александъръ Неновъ, Иванъ Казанджиевъ, Стойчо Георгиевъ, Георги Т. Да- наиловъ, Цвѣтко Цвѣтковъ, Иванъ Христовъ, Никола Търкалановъ, Борисъ Павловъ, Никола Аретовъ, Илия Бояджийски, Трифонъ Ермен- ковъ, Малинъ Паневъ, Борисъ Ецовъ, Кънчо Кънчевъ, Димитъръ Бъровъ, Кръстю Марковъ, Милю Милевъ, Сотиръ Янезъ, Никола Стамбо- лиевъ, Страшимиръ Георгиевъ, Вълчо Даска- ловъ Вълчовъ, Добри Димитровъ, Георги Пъ- чевъ и Калоянъ Маноловъ	413	ство въ София, находящъ се въ гр. София, при съседи: наследниците на Хр. Константиновъ, старото Офицерско събрание. Добри Кършевъ, ул. „Московска“ и ул. „Бенковски“, за смѣтка и за нуждитъ на фонда „Постройка и поддър- жане на здания за централното управление на Пощенската спестовна каса и клоноветъ ѝ“. (Едно четене — приемане)	423
Питане отъ народния представител Никола Стамбо- лиевъ къмъ министра на войната — относно пе- риодичното използване въ форма на ангария труда на пограничното население въ варнен- ските села, а също и на добитъка му, за пре- возъ на продукти и припаси за нуждитъ на по- граничните власти. (Съобщение).	413	Законопроекти: 1) за допълнение закона за разреша- ване на Леденишката селска община, Търнов- ска околия, да сключи заемъ. (Трето четене — приемане)	413
Тронно слово. Избиране допълнителни членове на де- путацията, която ще поднесе отговора на трон- ното слово на Негово Величество Царя	413	2) за измѣнение чл. 18 отъ закона за земеделъ- ските опитни и контролни институти. (Второ четене — приемане)	413
Предложение за одобрение покупката на недвижимия имотъ на Софийска банка, акционерно друже-		3) за одобрение XIV-то и XXI-то постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ 31 юлий 1929 г., протоколъ № 65, и отъ 6 септемврий с. г., протоколъ № 73. (Първо че- тене — приемане)	425
		4) за измѣнение на закона за трудовитъ земеделъ- ски стопанства. (Първо четене — разискване)	426
		Дневенъ редъ за следващото заседание	432